MASTER
NEGATIVE
NO. 92-80466-1

AUTHOR:

CICERO, MARCUS TULLIUS

TITLE:

...EPISTULARUM AD M. BRUTUM LIBER NONUS

PLACE:

LIPSIAE

DATE:

1914

Master Negative #

92-80466-1

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

Epistolae. 1914.

Cicero, Marcus Tullius.
...Epistularum ad M. Brutum liber nonus. Pseudociceronis Epistula ad Octavianum. Fragmenta epistularum. Recognovit H. Sjögren. Lipsiae. In aedibus B. G. Teubneri, 1914.
p. [99]-178. 17½ cm (On cover: Bibliotheca scriptorvm Graecorvm et Romanorvm Tevbnerian, 1213)

At head of title: M. Tulli Ciceronis Scripta quae manserunt omnia, fasc. 38.

Restrictions on Use:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35mm REDUCTION RATIO: 10x
IMAGE PLACEMENT: IA (IIA) IB IIB
DATE FILMED: 2/26/92 INITIALS F.C.
FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

AIIM

Association for Information and Image Management
1100 Wayne Avenue, Suite 1100
Silver Spring, Maryland 20910
301/587-8202

Centimeter

Inches

MANUFACTURED TO AIIM STANDARDS
BY APPLIED IMAGE, INC.

BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
TEVBNERIANA

M. TVLLIVS CICERO

38: EPIST. AD M. BRVTVM
EPIST. AD OCTAVIANVM
FRAGMENTA EPIST.

EDIDIT
H. SJÖGREN

1213

LIPSIAE
IN AEDIBVS B.G. TEVBNERI

M. TULLI CICERONIS

SCRIPTA QUAE MANSERUNT OMNIA

FASC. 38

EPISTULARUM AD M. BRUTUM LIBER NONUS
PSEUDOCICERONIS EPISTULA AD OCTAVIANUM
FRAGMENTA EPISTULARUM

RECOGNOVIT

H. SJÖGREN

LIPSIAE IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI MCMXIV

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI

Printed in Germany

M. TULLI CICERONIS

AD M. BRUTUM

ET M. BRUTI AD M. TULLIUM CICERONEM

EPISTULARUM

LIBER NONUS

SIGLA

E	cod. Ambrosianus E 14 inf.	Σ
G	„ Parisinus (Nouv. Fonds) 16248	
H	„ Landianus (in bibl. Placentina) 8	
N	„ Laurentianus Conv. Suppr. 49	
O	„ Taurinensis lat. 495 (I. V. 34)	
P	„ Parisinus 8536	
V	„ Palatinus (in bibl. Vatic.) 1510	

M	„ Mediceus XLIX: 18 (variis manibus correctus M^2, M^3, M^4; M corr.)	Δ
b	„ Berolinensis (ex bibl. Hamilt.) 168	
d	„ Laurentianus (ex bibl. aedil.) 217	
m	„ Berolinensis (ex bibl. Hamilt.) 166	
s	„ Urbinas (in bibl. Vatic.) 322	

Ω = consensus codd. Σ et Δ

Rom.	= editio Romana princeps. Romae 1470	ς
I	= „ Iensoniana princeps. Venetiis 1470	
A^2	= „ Ascensiana altera. Parisiis 1521—22	
c	= „ Cratandrina. Basileae 1528	

C = lectiones in marg. ed:is Crat.

In epistula ad Octavianum:

F = cod. Berolinensis fol. n. 252
H = Harleianus 2682
T = Turnebi; ΩCς v. supra.

NOTAE

Ald. = Aldus, Baehr. 2. = W. A. Baehrens, Beitr. z. lat. Synt., Philol. Suppl. 12 (1912) p. 233 sqq., Bai. = Baiter, Bech. = F. Becher, Die sprachl. Eigenart d. Briefe ad Brut. Philol. 44 (1885) p. 471 sqq., Bue. = Buecheler, Cob. = Cobet, Ern. = Ernesti, Gant. = Ganter, Chronol. Unters. zu Cic:s Briefen an M. Brutus. Fleckeis. Annal. 149 (1894) p. 613 sqq., Gesn. = Gesner, Gurl. 1 = Gurlitt, Die Briefe Cic:s an M. Brutus in Bez. auf ihre Echtheit geprüft. Philol. Suppl. 4 (1884) p. 551 sqq., Gurl. 2 = Gurlitt, Handschriftliches und Textkritisches zu Cic. epp. ad M. Brutum. Philol. 55 (1896) p. 318 sqq., Gurl. 3 = Gurlitt, Nonius Marcellus und die Cicerobriefe. Steglitz 1888, Hofm. = Hofmann, Iun. = Iunius, Lamb. = Lambinus, Lebr. = Lebreton, Etudes sur la langue et la grammaire de Cic. Paris 1901., Lehm. = Lehmann, Quaestiones Tullianae. Lips. 1886, Lips. = Lipsius, Madv. = Madvig, Advers. crit. II (in Fragm.), III (in epp. ad Brut.), Man. = Manutius, Momms. = Mommsen, Mue. = Mueller, Muellem. = Muellemeister, Bemerkungen zur Streitfrage über die Echtheit der Brutusbriefe I 16 u. 17. Progr. Emmerich 1897, Naeg. = Fr. v. Naegelsbach, Lat. Stilistik, 9. Aufl. von Iwan v. Mueller, Nürnb. 1905, Or. = Orelli, Plasb. = Plasberg, Purs. = Purser, Quich. = Quicherat, Ribb. = Ribbeck, Rue. = Die Correspondenz Cic:s in den J. 44 u. 43. Marburg 1883, Schelle = Schelle, Der neueste Angriff auf die Echtheit der Briefe ad M. Brutum. Dresden 1897, Schm. 1 = Schmidt, Zur Kritik und Erklärung der Briefe Cic:s an M. Brutus. Fleckeis. Annal. 129 (1884) p. 617 sqq., Schm. 2 = Schmidt, Beiträge zur Kritik der Briefe Cic:s an M. Brutus, ibid. 141 (1890) p. 109 sqq., Schm. 3 = Schmidt, Der Tag der Schlacht von Mutina, ibid. 145 (1892) p. 321 sqq., Seyff. = Seyffert, Sig. = Sigonius, Sj. = Sjögren, Commentationes Tullianae. Upsaliae 1910, Sj. 1—3 = Sjögren, Tulliana I—III (Erani vol. X, XI, XIII), Upsaliae 1910, 12, 13, Sternk. 3 = Sternkopf, Die Blattversetzung in den Brutusbriefen. Herm. 46 (1911) p. 355 sqq., Wes. 1 = Wesenberg, Emendationes M. Tullii Ciceronis epistolarum. Hauniae 1840, Wes. 2 = Wesenberg, Emend. alterae. Lips. 1873.

LIBER NONUS

I (II 1)

Scr. Romae ex. m. Mart. aut in. Apr. a. 711 (43)

CICERO BRUTO SALUTEM

Cum haec scribebam, res existimabatur in extremum 1
adducta discrimen. tristes enim de Bruto nostro litterae nuntiique afferebantur. me quidem non maxime conturbabant. his enim exercitibus ducibusque, quos habemus, nullo modo poteram diffidere, neque assentiebar maiori parti hominum. fidem enim consulum non condemnabam, quae suspecta vehementer erat; desiderabam nonnullis in rebus prudentiam et celeritatem; qua si essent usi, iam pridem rem ⟨publicam⟩ recuperassemus. non enim ignoras, quanta momenta sint in re publica temporum, et quid intersit, idem illud utrum ante an post decernatur, suscipiatur, agatur. omnia, quae severe decreta sunt hoc tumultu, si aut, quo die dixi sententiam, perfecta essent et non in diem ex die dilata aut, quo ex tempore suscepta sunt, ut agerentur, non tardata et

---

Epistulas I—V, *quarum hodie nullus liber manu scriptus exstat, Cratander se in vetusto codice, ubi primum locum obtinebant, invenisse testatur. Cratander primus eas edidit; nostrae aetatis editores inde a Schuetzio has epistulas post ceteras* (VI—XXVI), *quibus vulgo* LIBER PRIMUS *inscriptio imponitur, collocarunt superscripto indice* LIBER SECUNDUS. *Constat tamen has quinque epistulas superiores esse ceteris omnesque libro nono assignandas. V. infra ad p. 109, 13; 159, 13*
3 *cf. Schm. 1 p. 620* 13 *add. Lamb., cf. p. 102, 20 sq.*

2 procrastinata, bellum iam nullum haberemus. omnia, Brute, praestiti rei publicae, quae praestare debuit is, qui esset eo quo ego sum gradu senatus populique iudicio collocatus, nec illa modo, quae nimirum sola ab homine sunt postulanda, fidem, vigilantiam, patriae caritatem. ea sunt enim, quae nemo est qui non praestare debeat. ego autem ei, qui sententiam dicat in principibus de re publica, puto etiam prudentiam esse praestandam, nec me, cum mihi tantum sumpserim, ut gubernacula rei publicae prehenderem, minus putarim reprehendendum, si inutiliter aliquid senatui suaserim quam si infideliter.

3 Acta quae sint quaeque agantur, scio perscribi ad te diligenter; ex me autem illud est quod te velim habere cognitum, meum quidem animum in acie esse neque respectum ullum quaerere, nisi me utilitas civitatis forte converterit. maioris autem partis animi te Cassiumque respiciunt. quamobrem ita te para, Brute, ut intellegas aut, si hoc tempore bene res gesta sit, tibi meliorem rem publicam esse faciendam aut, si quid offensum sit, per te esse eandem recuperandam.

II (II 2)

Scr. Romae III Id. April. a. 711 (43)

CICERO BRUTO SALUTEM

1 Planci animum in rem publicam egregium, legiones auxilia, copias ex litteris eius, quarum exemplum tibi missum arbitror, perspicere potuisti. Lepidi, tui necessarii, qui secundum fratrem affines habet, quos oderit, proximos, levitatem et inconstantiam animumque semper inimicum rei publicae iam credo tibi ex tuorum
2 litteris esse perspectum. nos exspectatio sollicitat, quae est omnis iam in extremum adducta discrimen. est enim

3 sum in gradu *Sternk. W. kl. Ph. 28 (1911) p. 207; cf. Sj. 1 p. 142* 15 acie *Lamb.; cf. ad Att. 12, 12, 1, Sj. 1 p. 144* aciem 17 maioris a. partis *Rue. p. 104* maiores a. partes 31 *cf. ad Att. 8, 5, 2*

spes omnis in Bruto expediendo, de quo vehementer timebamus.

Ego hic cum homine furioso satis habeo negotii, 3
Servilio; quem tuli diutius, quam dignitas mea patiebatur, sed tuli rei publicae causa, ne darem perditis civibus hominem parum sanum illum quidem sed tamen nobilem, quo concurrerent, quod faciunt nihilo minus; sed eum alienandum a re publica non putabam. finem feci eius ferendi. coeperat enim esse tanta insolentia, ut neminem liberum duceret. in Planci vero causa exarsit incredibili dolore mecumque per biduum ita contendit et a me ita fractus est, ut eum in perpetuum modestiorem sperem fore. atque in hac contentione ipsa, cum maxime res ageretur, a. d. V Id. April. litterae mihi in senatu redditae sunt a Lentulo nostro de Cassio, de legionibus, de Syria. quas statim cum recitavissem, cecidit Servilius, complures praeterea; sunt enim insignes aliquot, qui improbissime sentiunt. sed acerbissime tulit Servilius assensum esse mihi de Planco. magnum illud monstrum in re publica est, sed † quo † ‖ mihi crede, non erit. ⟨III⟩ Id. April.

III (II 3)

Scr. Dyrrachi Kal. April. a. 711 (43)

BRUTUS CICERONI SALUTEM

Litteras tuas valde exspecto, quas scripsisti post nuntios nostrarum rerum et de morte Treboni. non enim dubito, quin mihi consilium tuum explices. indigno 1 *Brutus*

1 expedienda 21 *add. Sternk. 3 p. 366 sqq. ex p. 105, 7 — Permutatione foliorum vetusti cuiusdam codicis factum esse videtur, ut haec:* nos amisisse ... *(ep. 3, 5) usque ad* semel cepit *(ep. 4, 3) ante haec:* mihi crede *(ep. 2, 3) ... usque ad* doleo Asiam *(ep. 3, 5) collocata sint; sententiam hoc fere modo reficiendam censet Sternk. l. l.:* sed quo ⟨mihi tempore placebit⟩, mihi crede, non erit

Brutus scelere et civem optimum amisimus et provinciae possessione pulsi sumus, quam recuperari facile est; neque minus turpe aut flagitiosum erit post recuperari.

2 Antonius adhuc est nobiscum, sed me dius fidius et moveor hominis precibus et timeo, ne illum aliquorum furor excipiat. plane aestuo. quodsi scirem, quid tibi placeret, sine sollicitudine essem; id enim optimum esse persuasum esset mihi. quare quam primum fac me cer-
3 tiorem, quid tibi placeat. Cassius noster Syriam, legiones Syriacas habet ultro quidem a Murco et a Marcio et ab exercitu ipso accersitus. ego scripsi ad Tertiam sororem et matrem, ne prius ederent hoc, quod optime ac felicissime gessit Cassius, quam tuum consilium cognovissent tibique visum esset.

4 Legi orationes duas tuas, quarum altera Kal. Ian. usus es, altera de litteris meis, quae habita est abs te contra Calenum. nunc scilicet hoc exspectas, dum eas laudem. nescio, animi an ingenii tui maior in his libellis laus contineatur. iam concedo, ut vel Philippici vocentur, quod tu quadam epistula iocans scripsisti.

5 Duabus rebus egemus, Cicero, pecunia et supplemento. quarum altera potest abs te expediri, ut aliqua pars militum istinc mittatur nobis vel secreto consilio adversus Pansam vel actione in senatu. altera quo magis est necessaria neque meo exercitui magis quam reliquorum, hoc magis doleo Asiam ‖ nos amisisse. quam sic vexari a Dolabella audio, ut iam non videatur crudelissimum eius facinus interfectio Treboni. Vetus Antistius me tamen pecunia sublevavit.

6 Cicero, filius tuus, sic mihi se probat industria, patientia, labore, animi magnitudine, omni denique officio, ut prorsus numquam dimittere videatur cogitationem, cuius sit filius. quare quoniam efficere non possum, ut pluris facias eum, qui tibi est carissimus, illud tribue

9 *de asyndeto v. Lehm. p. 26* 24 quo *Lehm. p. 136* quae 26 *v. supra ad p. 103, 21* 26 quam *Sig.* quem

iudicio meo, ut tibi persuadeas non fore illi abutendum *Brutus* gloria tua, ut adipiscatur honores paternos. Kal. Apr. Dyrrachio.

IV (II 4)

Scr. Romae prid. Id. April. a. 711 (43)

CICERO BRUTO SALUTEM

Datis mane a. d. III Id. April. Scaptio litteris eodem 1
die tuas accepi Kal. April. Dyrrachio datas vesperi. itaque mane prid. Id. April., cum a Scaptio certior factus essem non esse eos profectos, quibus pridie dederam, et statim ire, hoc paululum exaravi ipsa in turba matutinae salutationis.

De Cassio laetor et rei publicae gratulor, mihi etiam, 2
qui repugnante et irascente Pansa sententiam dixerim, ut Dolabellam bello Cassius persequeretur. et quidem audacter dicebam sine nostro senatus consulto iam illud eum bellum gerere. de te etiam dixi tum, quae dicenda putavi. haec ad te oratio perferetur, quoniam te video delectari Philippicis nostris.

Quod me de Antonio consulis, quoad Bruti exitum 3
cognorimus, custodiendum puto. ex his litteris, quas mihi misisti, Dolabella Asiam vexare videtur et in ea se gerere taeterrime. compluribus autem scripsisti Dolabellam a Rhodiis esse exclusum. qui si ad Rhodum accessit, videtur mihi Asiam reliquisse. id si ita est, istic tibi censeo commorandum; sin eam semel cepit, ‖ at in Asiam censeo persequendum. nihil mihi videris hoc tempore melius acturus.

Quod egere te duabus necessariis rebus scribis, sup- 4
plemento et pecunia, difficile consilium est. non enim mihi occurrunt facultates, quibus uti te posse videam, praeter illas, quas senatus decrevit, ut pecunias a civitatibus mutuas sumeres. de supplemento autem non vi-

7 III *Vict.* VI 26 *v. supra ad p. 103, 21, Sternk. 3 p. 365*

deo quid fieri possit. tantum enim abest, ut Pansa de exercitu suo aut dilectu tibi aliquid tribuat, ut etiam moleste ferat tam multos ad te ire voluntarios, quomodo equidem credo, quod his rebus, quae in Italia decernuntur, nullas copias nimis magnas esse arbitretur, quomodo autem multi suspicantur, ⟨quod⟩ ne te quidem nimis firmum esse velit; quod ego non suspicor.

5 Quod scribis te ad Tertiam sororem ⟨et matrem⟩ scripsisse, ut ne prius ederent ea, quae gesta a Cassio essent, quam mihi visum esset, video te veritum esse, id quod verendum fuit, ne animi partium Caesaris, quomodo etiam nunc partes appellantur, vehementer commoverentur. sed antequam tuas litteras accepimus, audita res erat et pervulgata; tui etiam tabellarii ad multos familiares tuos litteras attulerant. quare neque supprimenda res erat, praesertim cum id fieri non posset, neque, si posset, non divulgandam potius quam occultandam putaremus.

6 De Cicerone meo et, si tantum est in eo, quantum scribis, tantum scilicet, quantum debeo, gaudeo et, si, quod amas eum, eo maiora facis, id ipsum incredibiliter gaudeo, a te eum diligi.

V (II 5)

Scr. Romae XVI Kal. Maias a. 711 (43)

CICERO BRUTO SALUTEM

1 Quae litterae tuo nomine recitatae sint Id. April. in senatu eodemque tempore Antoni, credo ad te scripsisse tuos; quorum ego nemini concedo. sed nihil necesse erat eadem omnes, illud necesse me ad te scribere, quid sentirem tota de constitutione huius belli et quo iudicio essem quaque sententia.

Voluntas mea, Brute, de summa re publica semper

2 delecto 6 *add. Ern.* 8 *add. Wes. coll. p. 104, 12* 24 *cf. Schm. 1 p. 622* 26 sunt

eadem fuit quae tua, ratio quibusdam in rebus — non enim omnibus — paulo fortasse vehementior. scis mihi semper placuisse non rege solum sed regno liberari rem publicam; tu lenius, immortali omnino cum tua laude; sed quid melius fuerit, magno dolore sensimus, magno periculo sentimus. recenti illo tempore tu omnia ad pacem, quae oratione confici non poterat, ego omnia ad libertatem, quae sine pace nulla est; pacem ipsam bello atque armis effici posse arbitrabar. studia non deerant arma poscentium; quorum repressimus impetum
ardoremque restinximus. itaque res in eum locum vene- 2
rat, ut, nisi Caesari Octaviano deus quidam illam mentem dedisset, in potestatem perditissimi hominis et turpissimi M. Antoni veniendum fuerit, quocum vides hoc tempore ipso quod sit quantumque certamen. id profecto nullum esset, nisi tum conservatus esset Antonius.

Sed haec omitto; res enim a te gesta memorabilis et paene caelestis repellit omnes reprehensiones, quippe quae ne laude quidem satis idonea affici possit. exstitisti nuper vultu severo; exercitum, copias, legiones idoneas per te brevi tempore comparasti. di immortales! qui ille nuntius, quae illae litterae, quae laetitia senatus, quae alacritas civitatis erat! nihil umquam vidi tam omnium consensione laudatum. erat exspectatio reliquiarum Antoni, quem equitatu legionibusque magna ex parte spoliaras. ea quoque habuit exitum optabilem. nam tuae litterae, quae recitatae in senatu sunt, et imperatoris et militum virtutem et industriam tuorum, in quibus Ciceronis mei, declarant. quodsi tuis placuisset de his litteris referri et nisi in tempus turbulentissimum post discessum Pansae consulis incidissent, honos quoque iustus et debitus dis immortalibus decretus esset.
ecce tibi Id. April. advolat mane Celer Pilius, qui vir, 3
di boni! quam gravis, quam constans, quam bonarum

7 poterant 14 fuit 33 Celer Pilius *Rue. p. 80* celer Pilus

in re publica partium! hic epistulas affert duas, unam tuo nomine, alteram Antoni; dat Servilio tribuno pl., ille Cornuto. recitantur in senatu. ANTONIVS PROCOS. magna admiratio, ut si esset recitatum DOLABELLA IMPERATOR; a quo quidem venerant tabellarii, sed nemo Pili similis, qui proferre litteras auderet aut magistratibus reddere. tuae recitantur breves illae quidem sed in Antonium admodum lenes. vehementer admiratus senatus. mihi autem non erat explicatum, quid agerem. falsas dicerem? quid, si tu eas approbasses? confirma-
4 rem? non erat dignitatis tuae. itaque ille dies silentio. postridie autem, cum sermo increbuisset Piliusque oculos vehementius hominum offendisset, natum omnino est principium a me. de proconsule Antonio multa. Sestius causae non defuit post me, cum, quanto suum filium, quanto meum in periculo futurum diceret, si contra proconsulem arma tulissent. nosti hominem; causae non defuit. dixerunt etiam alii. Labeo vero noster nec signum tuum in epistula nec diem appositum nec te scripsisse ad tuos, ut soleres. hoc cogere volebat, falsas litteras esse, et, si quaeris, probabat.

5 Nunc tuum est consilium, Brute, de toto genere belli. video te lenitate delectari et eum putare fructum esse maximum, praeclare quidem, sed aliis rebus, aliis temporibus locus esse solet debetque clementiae. nunc quid agitur, Brute? templis deorum immortalium imminet hominum egentium et perditorum spes, nec quicquam aliud decernitur hoc bello, nisi utrum simus necne. cui parcimus aut quid agimus? his ergo consulimus, quibus victoribus vestigium nostrum nullum relinquetur? nam quid interest inter Dolabellam et quemvis Antoniorum trium? quorum si cui parcimus, duri fuimus in Dolabella. haec ut ita sentiret senatus populusque Romanus, etsi res ipsa cogebat, tamen maxima ex parte

12 Piliusque *Rue. l. l.* Pilusque *Gant. p. 634* defuit. Post mecum 15 defuit post me, cum 26 agatur

nostro consilio atque auctoritate perfectum est. tu si hanc rationem non probas, tuam sententiam defendam, non relinquam meam. neque dissolutum a te quicquam homines exspectant nec crudele. huius rei moderatio facilis est, ut in duces vehemens sis, in milites liberalis.

6 Ciceronem meum, mi Brute, velim quam plurimum tecum habeas. virtutis disciplinam meliorem reperiet nullam quam contemplationem atque imitationem tui. XVI Kal. Maias.

VI (I 1)

Scr. mense Maio a. 711 (43)

CICERO BRUTO SALUTEM

1 L. Clodius, tribunus plebis designatus, valde me diligit vel, ut ἐμφατικώτερον dicam, valde me amat. quod cum mihi ita persuasum sit, non dubito — bene enim me nosti —, quin illum quoque iudices a me amari. nihil enim mihi minus hominis videtur quam non respondere in amore iis, a quibus provocere. is mihi visus est suspicari, nec sine magno quidem dolore, aliquid a suis vel per suos potius iniquos ad te esse delatum, quo tuus animus a se esset alienior. non soleo, mi Brute, quod tibi notum esse arbitror, temere affirmare de altero; est enim periculosum propter occultas hominum voluntates multiplicesque naturas: Clodi animum perspectum habeo, cognitum, iudicatum. multa eius indicia sed ad scribendum non necessaria. volo enim testimonium hoc tibi videri potius quam epistulam. auctus Antoni beneficio est. eius ipsius beneficii magna pars a te est. itaque eum salvis nobis
vellet salvum. in eum autem locum rem adductam 2
intellegit — est enim, ut scis, minime stultus —, ut

9 XVI *Schm. 1 p. 622* XIII; *v. Rue. p. 77* 11 *cf. Gurl. 1 p. 575* 13 L. Clodius ... amat] Cicero ad Brutum ... lib. VIIII: Lucius Clodius ... amat *Non. 421, 32 M., v. p. 159, 12 sq.* 14 dicam *Non. om.* Ω 20 inimicos bdV *cf. ep. 11, 27, 7* 25 at Clodi M[4]

utrique salvi esse non possint. itaque nos mavult; de te vero amicissime et loquitur et sentit. quare si quis secus ad te de eo scripsit aut si coram locutus est, peto a te etiam atque etiam, mihi ut potius credas, qui et facilius iudicare possum quam ille nescio quis et te plus diligo. Clodium tibi amicissimum existima civemque talem, qualis et prudentissimus et fortuna optima esse debet.

VII (I 2)

Scr. Romae c. XIII Kal. Iun. a. 711 (43)

CICERO BRUTO SALUTEM

1 Scripta et obsignata iam epistula litterae mihi redditae sunt a te plenae rerum novarum, maximeque mirabile Dolabellam quinque cohortes misisse in Chersonesum. adeone copiis abundat, ut, is qui ex Asia fugere dicebatur, Europam appetere conetur? quinque autem cohortibus quidnam se facturum arbitratus est, cum tu eo quinque legiones, optimum equitatum, maxima auxilia haberes? quas quidem cohortes spero iam tuas esse, quoniam latro ille tam fuit
2 demens. tuum consilium vehementer laudo, quod non prius exercitum Apollonia Dyrrachioque movisti, quam de Antoni fuga audisti, Bruti eruptione, populi Romani victoria. itaque quod scribis postea statuisse te ducere exercitum in Chersonesum nec pati sceleratissimo hosti ludibrio esse imperium populi Romani,
3 facis ex tua dignitate et ex re publica. quod scribis de seditione, quae facta est·in legione quarta de⟨cima fraude⟩ C. Antoni — in bonam partem accipies —, magis mihi probatur militum severitas quam tua*

10 *cf. Schm. 3 p. 335* 13 maxime ms 14 mirabiles PV mirabilium *Rom.; cf. Sj. p. 112* 18 eo *om.* c, *cf. Sj. p. 96* 28 decima fraude C. Antoni *Madv. p. 197 sq.* de catoniis M^1ΣC de antoniis *rell. cf. Sj. p. 95* 30 *excidisse videtur archetypi folium, quod posteriorem partem huius ep. et initium sequentis continebat, cf. Gurl. 1 p. 570, Schm. 2 p. 115*

VIII (I 2a)

Scr. Romae XV Kal. Maias a. 711 (43)

⟨CICERO BRUTO SALUTEM⟩

*Te benevolentiam exercitus equitumque expertum 1 (3)
vehementer gaudeo. (4)
de Dolabella, ut scribis, si quid habes novi, facies me certiorem. in quo delector me ante providisse, ut tuum iudicium liberum esset cum Dolabella belli gerendi. id valde pertinuit, ut ego tum intellegebam, ad rem publicam, ut nunc iudico, ad dignitatem tuam.

Quod scribis me maximo otio egisse, ut insectarer 2 (5)
Antonios, idque laudas, credo ita videri tibi. sed illam distinctionem tuam nullo pacto probo. scribis enim acrius prohibenda bella civilia esse quam in superatos iracundiam exercendam. vehementer a te, Brute, dissentio nec clementiae tuae concedo, sed salutaris severitas vincit inanem speciem clementiae. quodsi clementes esse volumus, numquam deerunt bella civilia. sed de hoc tu videris; de me possum idem quod Plautinus pater in Trinummo:

> Mihi quidem aetas ácta ferme est; túa istuc refert máxime.

Opprimemini, mihi crede, Brute, nisi providetis; ne- 3 (6)
que enim populum semper eundem habebitis neque senatum neque senati ducem. haec ex oraculo Apollinis Pythii edita tibi puta. nihil potest esse verius. XV Kal. Maias.

4 *a verbis* Te benevolentiam *novam ep. incipere ostendit Gurl. l. l.; in codd. cum superiore coniungitur* 6 habebis Fc, *cf. Sj. p. 97* 9 video M^2N 11 fecisse E gessisse H 16—17 salutaris rigor...clementiae *Amm. Marc. 29, 5, 24* severitas] rigor (*vel* vigor) *Amm. Marc.* 20 *Trin. 319* 21 est ferme *codd. Plaut.* 23 provideritis bs 25 senati] senatus Σ 27 XV *Schm. 1 p. 624* XII M^3bdΣ (*praet.* E) XIIII M^1msE

IX (I 3)

Scr. Romae c. XI Kal. Maias a. 711 (43)

CICERO BRUTO SALUTEM

1 Nostrae res meliore loco videbantur; scripta enim ad te certo scio, quae gesta sint. quales tibi saepe scripsi consules, tales exstiterunt. Caesaris vero pueri mirifica indoles virtutis. utinam tam facile eum florentem et honoribus et gratia regere ac tenere possimus, quam facile adhuc tenuimus! est omnino illud difficilius, sed tamen non diffidimus. persuasum est enim adulescenti et maxime per me eius opera nos esse salvos. et certe, nisi is Antonium ab urbe avertisset,
2 perissent omnia. triduo vero aut quadriduo ante hanc rem pulcherrimam timore quodam perculsa civitas tota ad te se cum coniugibus et liberis effundebat; eadem recreata a. d. XII Kal. Maias te huc venire quam se ad te ire malebat. quo quidem die magnorum meorum laborum multarumque vigiliarum cepi maximum, si modo est aliquis fructus ex solida veraque gloria. nam tantae multitudinis, quantam capit urbs nostra, concursus est ad me factus; a qua usque in Capitolium deductus maximo clamore atque plausu in rostris collocatus sum. nihil est in me inane; neque enim debet; sed tamen omnium ordinum consensus, gratiarum actio gratulatioque me commovet propterea, quod popularem
3 me esse in populi salute praeclarum est. sed haec te malo ab aliis.

Me velim de tuis rebus consiliisque facias diligentissime certiorem illudque consideres, ne tua liberalitas dissolutior videatur. sic sentit senatus, sic populus Romanus, nullos umquam hostes digniores omni supplicio fuisse quam eos cives, qui hoc bello contra patriam arma ceperunt. quos quidem ego omnibus senten-

2 *cf. Schelle p. 24* 18 cepi $M^1\Sigma$ (*praet.* P) fructum cepi *rell., vulg.; cf. ep. 9, 14, 4* 21 a qua C ea cum Ως *(sed* cum ea *Rom.)* 27 ab aliis audire IA^2c

tiis ulciscor et persequor omnibus bonis approbantibus. tu quid de hac re sentias, tui iudicii est; ego sic sentio, trium fratrum unam et eandem esse causam.

X (I 3a)

Scr. Romae V Kal. Maias a. 711 (43)

⟨CICERO BRUTO SALUTEM⟩

Consules duos bonos quidem sed dumtaxat bonos (4)
consules amisimus. Hirtius quidem in ipsa victoria occidit, cum paucis diebus magno proelio ante vicisset. nam Pansa fugerat vulneribus acceptis, quae ferre non potuit. reliquias hostium Brutus persequitur et Caesar. hostes autem omnes iudicati, qui M. Antoni sectam secuti sunt. itaque id senatus consultum plerique interpretantur etiam ad tuos sive captivos sive dediticios pertinere. equidem nihil disserui durius, cum nominatim de C. Antonio decernerem, quod ita statueram, a te cognoscere causam eius senatum oportere. V Kal. Maias.

XI (I 4)

Scr. Dyrrachi c. Non. Maiis a. 711 (43)

BRUTUS CICERONI SALUTEM

Quanta sim laetitia affectus cognitis rebus Bruti nostri 1 *Brutus*
et consulum, facilius est tibi existimare quam mihi scribere. cum alia laudo et gaudeo accidisse, tum quod Bruti eruptio non solum ipsi salutaris fuit sed etiam maximo ad victoriam adiumento. quod scribis mihi 2
trium Antoniorum unam atque eandem causam esse, quid ego sentiam, mei iudicii esse, statuo nihil nisi hoc, senatus aut populi Romani iudicium esse de iis civi-

4 *initium novae ep. fecit Rue. p. 84 sq., cf. Schm. 2 p. 112* 8 consules *om.* sG 9 ante magno proelio *Wes. 2 p. 144, recc. edd.* 13 id *om.* M^1 17 V *Schm. 3 p. 332* X 20 *cf. Schm. l. l. p. 335*

Brutus bus, qui pugnantes non interierint. at hoc ipsum, inquies, inique facis, qui hostilis animi in rem publicam homines cives appelles. immo iustissime. quod enim nondum senatus censuit nec populus Romanus iussit, id arroganter non praeiudico neque revoco ad arbitrium meum. illud quidem non muto, quod ei, quem me occidere res non coëgit, neque crudeliter quicquam eripui neque dissolute quicquam remisi habuique in mea potestate, quoad bellum fuit. multo equidem honestius iudico magisque quod concedere possit res publica, miserorum fortunam non insectari quam infinite tribuere potentibus, quae cupiditatem et arrogantiam

3 incendere possint. qua in re, Cicero, vir optime ac fortissime mihique merito et meo nomine et rei publicae carissime, nimis credere videris spei tuae statimque, ut quisque aliquid recte fecerit, omnia dare ac permittere, quasi non liceat traduci ad mala consilia corruptum largitionibus animum. quae tua est humanitas, aequo animo te moneri patieris, praesertim de communi salute; facies tamen, quod tibi visum fuerit. etiam ego, cum me docueris*

XII (I 4a)

Scr. in castris Id. Mai. a. 711 (43)

BRUTUS CICERONI SALUTEM

Brutus (ep. 4, 3) 1 *Nunc, Cicero, nunc agendum est, ne frustra oppressum esse Antonium gavisi simus neu semper primi cuiusque mali excidendi causa sit, ut aliud renascatur

(4) 2 illo peius. nihil iam neque opinantibus aut patientibus nobis adversi evenire potest, in quo non cum omnium culpa tum praecipue tua futura sit, cuius tantam auc-

9 quod ad M^1GHNV equidem C quidem 10 conducere possit rei p. M^2 13 atque M^2bdms 17 liqueat *Madv. p. 198, sed cf. Tusc. disp. 5, 19, 55* 21 *excidisse videtur scida archetypi posteriorem partem huius ep. et initium sequentis continens, cf. Schm. 2 p. 110* 27 *cf. ad p. 29, 8; Mue. ad h. l.*

toritatem senatus ac populus Romanus non solum esse patitur sed etiam cupit, quanta maxima in libera civitate unius esse potest. quam tu non solum bene sentiendo sed etiam prudenter tueri debes. prudentia porro, quae tibi superest, nulla abs te desideratur nisi modus in tribuendis honoribus. alia omnia sic assunt, ut cum quolibet antiquorum comparari possint tuae virtutes: unum hoc ⟨a⟩ grato animo liberalique profectum, cautiorem ac moderatiorem liberalitatem, desiderant. nihil enim senatus cuiquam dare debet, quod male cogitantibus exemplum aut praesidio sit. itaque timeo de consulatu, ne Caesar tuus altius se ascendisse putet decretis tuis quam *Brutus*

inde, si consul factus sit, descensurum. quodsi Antonius 3 (5)

ab alio relictum regni instrumentum occasionem regnandi habuit, quonam animo fore putas, si quis auctore non tyranno interfecto sed ipso senatu putet se imperia quaelibet concupiscere posse? quare tum et felicitatem et providentiam laudabo tuam, cum exploratum habere coepero Caesarem honoribus, quos acceperit, extraordinariis fore contentum. alienae igitur, inquies, culpae me reum subicies? prorsus alienae, si provideri potuit, ne exsisteret. quodutinam inspectare possis timorem de illo meum!

His litteris scriptis consulem te factum audivimus. 4 (6)

tum vero incipiam proponere mihi rem publicam iustam et iam suis nitentem viribus, si istuc videro. filius valet et in Macedoniam cum equitatu praemissus est. Id. Maiis ex castris.

2 maxime MΣ 8 *add. Lamb.* 9 desiderat ς 10 exemplo V *vulg., sed cf. Tusc. disp. 5, 32, 90, Plaut. Poen. 145* 12 extendisse (exc-) M^1M^3GHNP ascendisse *rell.; cf. p. 27, 14; ep. 10, 26, 2* 13 *v. Plasb. ad Luc. 35, 112, Madv. de fin. p. 291* 17 facilitatem M^2msς *cf. Sj. p. 85* 22 posses *Wes. 2 p. 145; v. Becher Rh. M. 37 (1882) p. 596*

XIII (I 5)

Scr. Romae III Non. Maias a. 711 (43)

CICERO BRUTO SALUTEM

1 A. d. V Kal. Maias, cum de iis, qui hostes iudicati sunt, bello persequendis sententiae dicerentur, dixit Servilius et cetera de Ventidio et ut Cassius persequeretur Dolabellam. cui cum essem assensus, decrevi hoc amplius, ut tu, si arbitrarere utile exque re publica esse, persequerere bello Dolabellam; si minus id commodo rei publicae facere posses sive non existimares ex re publica esse, ut in iisdem locis exercitum contineres. nihil honorificentius potuit facere senatus, quam ut tuum esset iudicium, quid maxime conducere rei publicae tibi videretur. equidem sic sentio, si manum habet, si castra, si, ubi consistat, uspiam Dolabella, ad fidem et ad dignitatem tuam pertinere eum persequi.

2 De Cassi nostri copiis nihil sciebamus. neque enim ab ipso ullae litterae neque nuntiabatur quicquam, quod pro certo haberemus. quantopere autem intersit opprimi Dolabellam, profecto intellegis, cum ut sceleris poenas persolvat tum ne sit, quo se latronum duces ex Mutinensi fuga conferant. atque hoc mihi iam ante placuisse potes ex superioribus meis litteris recordari. quamquam tum et fugae portus erat in tuis castris et subsidium salutis in tuo exercitu. quo magis nunc liberati, ut spero, periculis in Dolabella opprimendo occupati esse debemus. sed haec cogitabis diligentius, statues sapienter; facies nos, quid constitueris et quid agas, si tibi videbitur, certiores.

3 Ciceronem nostrum in vestrum collegium cooptari volo. existimo omnino absentium rationem sacerdotum comitiis posse haberi; nam et factum est antea. Gaius enim Marius, cum in Cappadocia esset, lege Domitia

6 et cetera $M^1\Sigma$ *cf. ad Att. 8, 1, 1, Liv. 22, 46, 4* etiam *rell., vulg.* 13 tibi] sibi M^1M^3GHNOV 32 et $M^1\Sigma$ etiam *rell., vulg.* 33 in *om.* Mm

factus est augur, nec, quo minus id postea liceret, ulla lex sanxit. est etiam in lege Iulia, quae lex est de sacerdotiis proxima, his verbis: QUI PETET CUIUSVE RATIO HABEBITUR. aperte indicat posse rationem haberi etiam non petentis. hac de re scripsi ad eum, ut tuo iudicio uteretur sicut in rebus omnibus. tibi autem statuendum est de Domitio, de Catone nostro. sed quamvis liceat absentis rationem haberi, tamen omnia sunt praesentibus faciliora. quodsi statueris in Asiam tibi eundum, nulla erit ad comitia nostros accersendi facultas omnino.

4 Pansa vivo celeriora omnia putabamus. statim enim collegam sibi subrogavisset, deinde ante praetoria sacerdotum comitia fuissent. nunc per auspicia longam moram video. dum enim unus erit patricius magistratus, auspicia ad patres redire non possunt. magna sane perturbatio. tu tota de re quid sentias velim me facias certiorem. III Non. Maias.

XIV (I 6)

Scr. Romae XIV Kal. Iun. a. 711 (43)

BRUTUS CICERONI SALUTEM

1 *Brutus* Noli exspectare, dum tibi gratias agam. iam pridem hoc ex nostra necessitudine, quae ad summam benevolentiam pervenit, sublatum esse debet.

Filius tuus a me abest; in Macedonia congrediemur. iussus est enim Ambracia ducere equites per Thessaliam. scripsi ad eum, ut mihi Heracleam occurreret. cum eum videro, quoniam nobis permittis, communiter constituemus de reditu eius ad petitionem aut commendationem honoris.

2 Tibi Glycona, medicum Pansae, qui sororem Achilleos nostri in matrimonio habet, diligentissime commendo. audimus eum venisse in suspicionem Torquato de morte

3 petit ms 5 petentis $M^1\Sigma$ (pot- M^3GV) praesentis *rell., vulg.* 10 *post* facultas *distinguitur in* IA^3c, *vulg.*

Brutus Pansae custodirique ut parricidam. nihil minus credendum est; quis enim maiorem calamitatem morte Pansae accepit? praeterea est modestus homo et frugi, quem ne utilitas quidem videatur impulsura fuisse ad facinus. rogo te et quidem valde rogo — nam Achilleus noster non minus, quam aequum est, laborat —, eripias eum ex custodia conservesque. hoc ego ad meum officium privatarum rerum aeque atque ullam aliam rem pertinere arbitror.

3 Cum has ad te scriberem litteras, a Satrio, legato C. Treboni, reddita est epistula mihi a Tillio et Deiotaro Dolabellam caesum fugatumque esse. Graecam epistulam tibi misi Cicerei cuiusdam ad Satrium missam.

4 Flavius noster de controversia, quam habet cum Dyrrachinis hereditariam, sumpsit te iudicem. rogo te, Cicero, et Flavius rogat, rem conficias. quin ei, qui Flavium fecit heredem, pecuniam debuerit civitas, non est dubium; neque Dyrrachini infitiantur, sed sibi donatum aes alienum a Caesare dicunt. noli pati a necessariis tuis necessario meo iniuriam fieri. XIIII Kal. Iun. ex castris ad imam Candaviam.

XV (I 7)

Scr. in castris c. X Kal. Quint. a. 711 (43)

BRUTUS CICERONI SALUTEM

Brutus 1 L. Bibulus quam carus mihi esse debeat, nemo melius iudicare potest quam tu, cuius tantae pro re publica contentiones sollicitudinesque fuerunt. itaque vel ipsius virtus vel nostra necessitudo debet conciliare te illi. quo minus multa mihi scribenda esse arbitror. voluntas enim te movere debet nostra, si modo iusta est aut pro officio necessario suscipitur. in Pansae locum petere constituit. eam nominationem a te petimus. ne-

13 Cycher(a)ei A^2c 20 XIIII Δ XVII M^3Σ *cf. Schm. 1 p. 629*
23 *cf. Gant. p. 633*

que coniunctiori dare beneficium, quam nos tibi sumus, *Brutus* neque digniorem nominare potes, quam Bibulus.

2 de Domitio et Apuleio quid attinet me scribere, cum ipsi per se tibi commendatissimi sint? Apuleium vero tu tua auctoritate sustinere debes. sed Apuleius in sua epistula celebrabitur. Bibulum noli dimittere e sinu tuo, tantum iam virum, ex quanto, crede mihi, potest evadere, qui vestris paucorum respondeat laudibus.

XVI (I 8)

Scr. m. Maio aut in. Iun. a. 711 (43)

CICERO BRUTO SALUTEM

1 Multos tibi commendavi, et commendem necesse est. optimus enim quisque vir et civis maxime sequitur tuum iudicium, tibique omnes fortes viri navare operam et studium volunt, nec quisquam est, quin ita existimet, meam apud te et auctoritatem et gratiam valere plurimum.

2 sed C. Nasennium, municipem Suessanum, tibi ita commendo, ut neminem diligentius. Cretensi bello Metello imperatore octavum principem duxit; postea in re familiari occupatus fuit; hoc tempore cum rei publicae partibus tum tua excellenti dignitate commotus voluit per te aliquid auctoritatis assumere. fortem virum, Brute, tibi commendo, frugi hominem et, si quid ad rem pertinet, etiam locupletem. pergratum mihi erit, si eum ita tractaris, ut merito tuo mihi gratias agere possit.

1 simus MbdΣ 2 Bibulus M^1msEGHN sit Bibulus V Bibulum *rell., vulg.; cf. Madv. de Fin. 2, 3, 8, Sj. 1 p. 147*
5 Domitius I *nescio an recte* Apuleius *rell.; cf. infra p. 140, 12*
10 *v. Rue. p. 69* 12 commendavi ΩI*Rom.* commendabo C commendo A^2c *cf. Sj. p. 102* 14 navare M^2bdmsEPV dare M^1M^3GHN; *cf. Sj. p. 81* 21 voluit EOPVC valuit (*vel* -eat) *rell.* volt M^4

XVII (I 9)

Scr. Romae paulo ante XIV Kal. Quint. a. 711 (43)

CICERO BRUTO SALUTEM

1 Fungerer eo officio, quo tu functus es in meo luctu, teque per litteras consolarer, nisi scirem iis remediis, quibus meum dolorem tum levasses, te in tuo non egere; ac velim facilius quam mihi nunc tibi tute medeare. est autem alienum tanto viro, quam es tu, quod alteri praeceperit, id ipsum facere non posse. me quidem cum rationes, quas collegeras, tum auctoritas tua a nimio maerore deterruit. cum enim mollius tibi ferre viderer, quam deceret virum, praesertim eum, qui alios consolari soleret, accusasti me per litteras gravioribus
2 verbis, quam tua consuetudo ferebat. itaque iudicium tuum magni aestimans idque veritus me ipse collegi et ea, quae didiceram, legeram, acceperam, graviora duxi tua auctoritate addita. ac mihi tum, Brute, officio solum erat et naturae, tibi nunc populo et scaenae, ut dicitur, serviendum est. nam cum in te non solum exercitus tui sed omnium civium ac paene gentium coniecti oculi sint, minime decet, propter quem fortiores ceteri sumus, eum ipsum animo debilitatum videri. quamobrem accepisti tu quidem dolorem — id enim amisisti, cui simile in terris nihil fuit —, et est dolendum in tam gravi vulnere, ne id ipsum, carere omni sensu doloris, sit miserius quam dolere; sed ut modice ceteris utile est, tibi necesse est.

3 Scriberem plura, nisi ad te haec ipsa nimis multa essent. nos te tuumque exercitum exspectamus; sine quo, ut reliqua ex sententia succedant, vix satis liberi

2 *v. Gant. p. 629* 4 fungerer eo c funereo **$M^1M^3\Sigma$** fungerer *rell.* 6 tum **Md^1GHNV** *om.* **E** tu *rell., vulg.* in tuo *om.* **Md^1GH** 7 mihi **ENPVI** in tuo mihi **ΔGH** tunc mihi **A^2c** *Rom., vulg.* 8 autem] enim **IA^2c** quam **MdGHN** quantus **bmsEC** *vulg.* ut **OPV**; *cf. Schmalz Synt. p. 546* 27 sic *vel* ita *ante* tibi *add. recc. edd.; cf. p. 64, 1; 121, 18; 134, 8*

videmur fore. de tota re publica plura scribam et fortasse iam certiora iis litteris, quas Veteri nostro cogitabam dare.

XVIII (I 10)

Scr. Romae mense Iun. a. 711 (43)

CICERO BRUTO SALUTEM

Nullas adhuc a te litteras habebamus, ne famam qui- 1
dem, quae declararet te cognita senatus auctoritate in Italiam adducere exercitum; quod ut faceres idque maturares, magnopere desiderabat res publica. ingravescit enim in dies intestinum malum, nec externis hostibus magis quam domesticis laboramus; qui erant omnino ab initio belli, sed facilius frangebantur. erectior senatus erat non sententiis solum nostris sed etiam cohortationibus excitatus. erat in senatu satis vehemens et acer Pansa cum in ceteros huius generis tum maxime in socerum, cui consuli non animus ab initio, non fides ad extremum defuit. bellum ad Mutinam gerebatur, ni- 2
hil ut in Caesare reprehenderes, nonnulla in Hirtio. huius belli fortuna

ut in secundis flúxa, ut in adversis bona.

Erat victrix res publica caesis Antoni copiis, ipso expulso. Bruti deinde ita multa peccata, ut quodammodo victoria excideret e manibus. perterritos, inermes, saucios non sunt nostri duces persecuti, datumque Lepido tempus est, in quo levitatem eius saepe perspectam maioribus in malis experiremur. sunt exercitus boni sed rudes Bruti et Planci, sunt fidelissima et maxima auxilia Gallorum; sed Caesarem meis consiliis adhuc guberna- 3
tum, praeclara ipsum indole admirabilique constantia, improbissimis litteris quidam fallacibusque interpretibus ac nuntiis impulerunt in spem certissimam consu-

5 *v. Gant. p. 631, Schwarz Herm. 33 (1898) p. 218* 18 ita gerebatur *Wes. 2 p. 145; cf. supra 120, 27* 21 *Trag. Rom. fragm. Ribb.[3] p. 318* 23 Bruti **M^4s** *Rom.* Bruto **Ω** (*praet.* s) a Bruto **IA^2c**

latus. quod simul atque sensi, neque ego illum absentem litteris monere destiti nec accusare praesentes eius necessarios, qui eius cupiditati suffragari videbantur, nec in senatu sceleratissimorum consiliorum fontes aperire dubitavi. nec vero ulla in re memini aut senatum meliorem aut magistratus. numquam enim in honore extraordinario potentis hominis vel potentissimi potius — quandoquidem potentia iam in vi posita est et armis — accidit, ut nemo tribunus pl., nemo alio magistratu, nemo privatus auctor exsisteret. sed in hac constantia atque virtute erat tamen sollicita civitas. illudimur enim, Brute, tum militum deliciis tum imperatorum insolentia. tantum quisque se in re publica posse postulat, quantum habet virium; non ratio, non modus, non lex, non mos, non officium valet, non iudicium,
4 non existimatio civium, non posteritatis verecundia. haec ego multo ante prospiciens fugiebam ex Italia tum, cum me vestrorum edictorum fama revocavit; incitavisti vero tu me, Brute, Veliae. quamquam enim dolebam in eam me urbem ire, quam tu fugeres, qui eam liberavisses, quod mihi quoque quondam acciderat periculo simili, casu tristiore, perrexi tamen Romamque perveni nulloque praesidio quatefeci Antonium contraque eius arma nefanda praesidia, quae oblata sunt Caesaris, consilio et auctoritate firmavi. qui si steterit idem mihique paruerit, satis videmur habituri praesidii; sin autem impiorum consilia plus valuerint quam nostra aut imbecillitas aetatis non potuerit gravitatem rerum sustinere, spes omnis est in te. quamobrem advola, obsecro, atque eam rem publicam, quam virtute atque animi magnitudine magis quam eventis rerum liberavisti, exitu libera. omnis omnium concursus ad te futurus est. hor-
5 tare idem per litteras Cassium. spes libertatis nusquam nisi in vestrorum castrorum principiis est. firmos omnino

12 imperatorum **EGHN** imperatoris *rell., vulg.* 22 perspexi **M^{1}bdEGHN** 25 idem] fide *Bue., recc. edd.; cf. Sj. 1 p. 148*

et duces habemus ab occidente et exercitus; hoc adulescentis praesidium equidem adhuc firmum esse confido; sed ita multi labefactant, ut, ne moveatur, interdum extimescam.

Habes totum rei publicae statum, qui quidem tum erat, cum has litteras dabam. velim deinceps meliora sint. sin aliter fuerit — quod di omen avertant! —, rei publicae vicem dolebo, quae immortalis esse debeat. mihi quidem quantulum reliqui est?

XIX (I 11)

Scr. in castris ex. m. Iun. a. 711 (43)

BRUTUS CICERONI SALUTEM

Veteris Antisti talis animus est in rem publicam, ut 1 *Brutus*
non dubitem, quin et in Caesare et Antonio se praestaturus fuerit acerrimum propugnatorem communis libertatis, si occasioni potuisset occurrere. nam qui in Achaia congressus cum Dolabella milites atque equites habente quodvis adire periculum ex insidiis paratissimi ad omnia latronis maluerit quam videri aut coactus esse pecuniam dare aut libenter dedisse homini nequissimo atque improbissimo, is nobis ultro et pollicitus est et dedit HS XX ex sua pecunia et, quod multo carius est, se ipsum obtulit et coniunxit. huic persuadere cupimus, 2
ut imperator in castris remaneret remque publicam defenderet. statuit id sibi * quoniam exercitum dimisisset. statim vero rediturum ad nos confirmavit legatione suscepta, nisi praetorum comitia habituri essent consules. nam illi ita sentienti de re publica magnopere

8 debebat *vulg.; cf. p. 74, 21; Lael. 24, 90* 11 *v. Gant. p. 633* 14 et in Antonio *Wes. 2 p. 145, sed cf. p. 60, 18; ep. 13, 6, 4; v. Sj. p. 140* 17 cum *Gurl. 2 p. 330* **PΩς** *sed* p̃ **MN** pre **GH** 20 iniquissimo **c** 22 **HS xx m xx HS s A^{2}c** sestertia xx *rell.* 23 cupimus **M^{1}Σ** (-ivi- **P**)**C** *cf. Neue-Wag. 3, 448* c(o)epimus *rell.* 25 *excidisse* non licere *simileve aliquid ci. Wes. l. l., cf. Gurl. 2 p. 300*

Brutus auctor fui, ne differret tempus petitionis suae. cuius factum omnibus gratum esse debet, qui modo iudicant hunc exercitum esse rei publicae, tibi tanto gratius, quanto maiore et animo gloriaque libertatem nostram defendis et dignitate, si contigerit nostris consiliis exitus, quem optamus, perfuncturus es. ego etiam, mi Cicero, proprie familiariterque te rogo, ut Veterem ames velisque esse quam amplissimum. qui etsi nulla re deterreri a proposito potest, tamen excitari tuis laudibus indulgentiaque poterit, quo magis amplexetur ac tueatur iudicium suum. et mihi gratissimum erit.

XX (I 12)

Scr. Romae inter a. d. XII et IX Kal. Sext. a. 711 (43)

CICERO BRUTO SALUTEM

1 Etsi daturus eram Messalae Corvino continuo litteras, tamen Veterem nostrum ad te sine litteris meis venire nolui.

Maximo in discrimine res publica, Brute, versatur, victoresque rursus decertare cogimur. id accidit M. Lepidi scelere et amentia. quo tempore cum multa propter eam curam, quam pro re publica suscepi, graviter ferrem, tum nihil tuli gravius quam me non posse matris tuae precibus cedere, non sororis; nam tibi, quod mihi plurimi est, facile me satisfacturum arbitrabar. nullo enim modo poterat causa Lepidi distingui ab Antonio omniumque iudicio etiam durior erat, quod, cum honoribus amplissimis a senatu esset Lepidus ornatus tum etiam paucis ante diebus praeclaras litteras ad senatum misisset, repente non solum recepit reliquias hostium sed bellum acerrime terra marique gerit; cuius exitus qui futurus sit, incertum est. ita cum rogamur,

3 esse debet (-ere) rei $M^1M^3d^1$GHNV *ascito* debet *e v. 2* esse utilem rei IA^2c; *cf. or. in M. Ant. 10, 5, 12; Sj. 1 p. 150* 11 et ΔGHN id EV *om.* P; *cf. p. 60, 16* 13 *v. Gant. p. 633* 25 Antoni *Lamb., sed cf. or. pro Sex. Rosc. 48, 140*

ut misericordiam liberis eius impertiamus, nihil affertur, quo minus summa supplicia, si — quod Iuppiter omen avertat! — pater puerorum vicerit, subeunda nobis sint.
nec vero me fugit, quam sit acerbum parentum scelera 2
filiorum poenis lui; sed hoc praeclare legibus comparatum est, ut caritas liberorum amiciores parentes rei publicae redderet. itaque Lepidus crudelis in liberos, non is, qui Lepidum hostem iudicat. atque ille si armis positis de vi damnatus esset, quo in iudicio certe defensionem non haberet, eandem calamitatem subirent liberi bonis publicatis. quamquam, quod tua mater et soror deprecatur pro pueris, id ipsum et multa alia crudeliora nobis omnibus Lepidus, Antonius, reliqui hostes denuntiant. itaque maximam spem hoc tempore habemus in te atque exercitu tuo. cum ad rem publicam summam tum ad gloriam et dignitatem tuam vehementer pertinet te, ut ante scripsi, in Italiam venire quam primum. eget enim vehementer cum viribus tuis tum etiam consilio res publica.

Veterem pro eius erga te benevolentia singularique 3
officio libenter ex tuis litteris complexus sum eumque cum tui tum rei publicae studiosissimum amantissimumque cognovi. Ciceronem meum propediem, ut spero, videbo. tecum enim illum et te in Italiam celeriter esse venturum confido.

XXI (I 13)

Scr. in castris Kal. Quint. a. 711 (43)

BRUTUS CICERONI SALUTEM

De M. Lepido vereri me cogit reliquorum timor. qui 1 *Brutus*
si eripuerit se nobis, quod velim temere atque iniuriose

13 Antonius reliqui E A. reliquique N A. et reliqui M^2 bdmsP *vulg.* A. reliquit M^1GH et A. et reliqui V 15 rem p. M^1Σ (*praet.* V) rei p. (*vel* r. p.) *rell. vulg.; cf. Hofm.-Sternk. ad Att. 1, 16, 9* 24 et te *fuerunt qui delerent aut mutarent; de* et *v. Sj. p. 113*

Brutus de illo suspicati sint homines, oro atque obsecro te, Cicero, necessitudinem nostram tuamque in me benevolentiam obtestans, sororis meae liberos obliviscaris esse Lepidi filios meque iis in patris locum successisse existimes. hoc si a te impetro, nihil profecto dubitabis pro iis suscipere. aliter alii cum suis vivunt; nihil ego possum in sororis meae liberis facere, quo possit expleri voluntas mea aut officium. quid vero aut mihi tribuere boni possunt, si modo digni sumus, quibus aliquid tribuatur, aut ego matri ac sorori puerisque illis praestaturus sum, si nihil valuerit apud te reliquumque sena-
2 tum contra patrem Lepidum Brutus avunculus? scribere multa ad te neque possum prae sollicitudine ac stomacho neque debeo. nam si in tanta re tamque necessaria verbis mihi opus est ad te excitandum et confirmandum, nulla spes est facturum te, quod volo et quod oportet. quare noli exspectare longas preces; intuere me ipsum, qui hoc a te, vel a Cicerone, coniunctissimo homine, privatim vel a consulari tali viro remota necessitudine privata debeo impetrare. quid sis facturus, velim mihi quam primum rescribas. Kal. Quint. ex castris.

XXII (I 14)

Scr. Romae II Id. Quint. a. 711 (43)

CICERO BRUTO SALUTEM

1 Breves litterae tuae — breves dico, immo nullae. tribusne versiculis his temporibus Brutus ad me? nihil scripsissem potius. et requiris meas! quis umquam ad te tuorum sine meis venit? quae autem epistula non pondus habuit? quae si ad te perlatae non sunt, ne domesticas quidem tuas perlatas arbitror. Ciceroni scribis te longiorem daturum epistulam. recte id quidem, sed

2 in me *om.* M^1M^3GHN *cf. Gurl. 2 p. 335* 3 ostentans bdms 7 liberos ς 9 sumus ms simus 19 tali M *om.* d^1GH *cf. Gurl. l. l. p. 330* 27 scripsisses *Middleton, recc. edd.; de pron.* ego *omisso cf. ad p. 63, 33 sq.*

haec quoque debuit esse plenior. ego autem, cum ad me de Ciceronis abs te discessu scripsisses, statim extrusi tabellarios litterasque ad Ciceronem, ut, etiamsi in Italiam venisset, ad te rediret; nihil enim mihi iucundius, nihil illi honestius. quamquam aliquotiens ei scripseram sacerdotum comitia mea summa contentione in alterum annum esse reiecta. quod ego cum Ciceronis causa elaboravi tum Domiti, Catonis, Lentuli, Bibulorum; quod ad te etiam scripseram. sed videlicet, cum illam pusillam epistulam tuam ad me dabas, nondum erat tibi id notum. quare omni studio a te, mi Brute, 2
contendo, ut Ciceronem meum ne dimittas tecumque deducas; quod ipsum, si rem publicam, cui susceptus es, respicis, tibi iam iamque faciendum est. renatum enim bellum est idque non parvum scelere Lepidi. exercitus autem Caesaris, qui erat optimus, non modo nihil prodest sed etiam cogit exercitum tuum flagitari. qui si Italiam attigerit, erit civis nemo, quem quidem civem appellari fas sit, qui se non in tua castra conferat. etsi Brutum praeclare cum Planco coniunctum habemus; sed non ignoras, quam sint incerti et animi hominum infecti partibus et exitus proeliorum. quin etiam si, ut spero, vicerimus, tamen magnam gubernationem tui consilii tuaeque auctoritatis res desiderabit. subveni igitur, per deos, idque quam primum tibique persuade non te Idibus Martiis, quibus servitutem a tuis civibus reppulisti, plus profuisse patriae quam, si mature veneris, profuturum. II Id. Quint.

8 laboravi Δ Bibuli, aliorum *ci. Purs.; cf. p. 15, 3* 15 parvum *Gul.* parvo 21 et animi hominum *Lamb.* animi hominum et 26 depulisti *Ern.* 28 II ΔEN V M^3GH *om.* PV; *cf. p. 41, 4; ad Att. 9, 8 1, C. I. L.* I 1539 b

XXIII (I 15)

Scr. Romae eodem temp. quo ep. XX a. 711 (43)

CICERO BRUTO SALUTEM

1 Messalam habes. quibus igitur litteris tam accurate scriptis assequi possum, subtilius ut explicem, quae gerantur quaeque sint in re publica, quam tibi is exponet, qui et optime omnia novit et elegantissime expedire et deferre ad te potest? cave enim existimes, Brute — quamquam non necesse est ea me ad te, quae tibi nota sint, scribere; sed tamen tantam omnium laudum excellentiam non queo silentio praeterire —, cave putes probitate, constantia, cura, studio rei publicae quicquam illi esse simile, ut eloquentia, qua mirabiliter excellit, vix in eo locum ad laudandum habere videatur. quamquam in hac ipsa sapientia plus apparet; ita gravi iudicio multaque arte se exercuit in verissimo genere dicendi. tanta autem industria est tantumque evigilat in studio, ut non maxima ingenio, quod in eo summum
2 est, gratia habenda videatur. sed provehor amore. non enim id propositum est huic epistulae, Messalam ut laudem, praesertim ad Brutum, cui et virtus illius non minus quam mihi nota est et haec ipsa studia, quae laudo, notiora. quem cum a me dimittens graviter ferrem, hoc levabar uno, quod ad te tamquam ad alterum me proficiscens et officio fungebatur et laudem maximam sequebatur. sed haec hactenus.

3 Venio nunc longo sane intervallo ad quandam epistulam, qua mihi multa tribuens unum reprehendebas, quod in honoribus decernendis essem nimius et tamquam prodigus. tu hoc; alius fortasse, quod in animadversione poenaque durior, nisi forte utrumque tu. quod si ita est, utriusque rei meum iudicium studeo tibi esse notissimum, neque solum ut Solonis dictum usurpem,

2 *v. Gant. p. 628* 10 sint **MGHPV** sunt *rell., vulg.* 15 sapientiae *Faërn.* 17 vigilat **GHN** 31 forte c fortasse *(e v. 30)* 33 *cf. Schelle p. 45; tradita ferri posse puto*

qui et sapiens unus fuit ex septem et legum scriptor solus ex septem. is rem publicam contineri duabus rebus dixit, praemio et poena. est scilicet utriusque rei modus sicut reliquarum et quaedam in utroque genere mediocritas. sed non tanta de re propositum est hoc loco disputare; quid ego autem secutus hoc bello sim 4
in sententiis dicendis, aperire non alienum puto.

Post interitum Caesaris et vestras memorabiles Idus Martias, Brute, quid ego praetermissum a vobis quantamque impendere rei publicae tempestatem dixerim, non es oblitus. magna pestis erat depulsa per vos, magna populi Romani macula deleta, vobis vero parta divina gloria, sed instrumentum regni delatum ad Lepidum et Antonium, quorum alter inconstantior, alter impurior, uterque pacem metuens, inimicus otio. his ardentibus perturbandae rei publicae cupiditate quod opponi posset praesidium, non habebamus; erexerat enim se civitas in retinenda libertate consentiens, nos tum nimis acres, vos fortasse sapientius excessistis urbe ea, quam 5
liberaratis, Italiae sua vobis studia profitenti remisistis. itaque cum teneri urbem a parricidis viderem nec te in ea nec Cassium tuto esse posse eamque armis oppressam ab Antonio, mihi quoque ipsi esse excedendum putavi; taetrum enim spectaculum oppressa ab impiis civitas opitulandi potestate praecisa. sed animus idem qui semper infixus in patriae caritate discessum ab eius periculis ferre non potuit. itaque in medio Achaico cursu cum etesiarum diebus Auster me in Italiam quasi dissuasor mei consilii rettulisset, te vidi Veliae doluique vehementer. cedebas enim, Brute, cedebas, quoniam Stoici nostri negant fugere sapientis. Romam ut 6
veni, statim me obtuli Antoni sceleri atque dementiae. quem cum in me incitavissem, consilia inire coepi Bru-

1 sapientissimus fuit M^1, *vulg.; cf. Sj. p. 83* 17 enim *cum* vos fortasse *eqs. coniungendum, cf.* quamobrem *p. 120, 22; v. Bech. p. 495, Naeg. p. 661 sqq.* 20 promittenti c 31 vestri c sapientis *scil.* esse; *cf. p. 109, 17; ep. 4, 7, 3; v. Sj. 1 p. 151*

tina plane — vestri enim haec sunt propria sanguinis — rei publicae liberandae. longa sunt, quae restant, praetereunda; sunt enim de me; tantum dico, Caesarem hunc adulescentem, per quem adhuc sumus, si verum fateri volumus, fluxisse ex fonte consiliorum meorum.
7 huic habiti a me honores nulli quidem, Brute, nisi debiti, nulli nisi necessarii. ut enim primum libertatem revocare coepimus, cum se nondum ne Decimi quidem Bruti divina virtus ita commovisset, ut iam id scire possemus, atque omne praesidium esset in puero, qui a cervicibus nostris avertisset Antonium, quis honos ei non fuit decernendus? quamquam ego illi tum verborum laudem tribui eamque modicam, decrevi etiam imperium; quod quamquam videbatur illi aetati honorificum, tamen erat exercitum habenti necessarium. quid enim est sine imperio exercitus? statuam Philippus decrevit, celeritatem petitionis primo Servius, post maio-
8 rem etiam Servilius. nihil tum nimium videbatur. sed nescio quo modo facilius in timore benigni quam in victoria grati reperiuntur. ego enim, D. Bruto liberato cum laetissimus ille civitati dies illuxisset idemque casu Bruti natalis esset, decrevi, ut in fastis ad eum diem Bruti nomen ascriberetur, in eoque sum maiorum exemplum secutus, qui hunc honorem mulieri Larentiae tribuerunt, cuius vos pontifices ad aram in Velabro sacrificium facere soletis. quod ego cum dabam Bruto, notam esse in fastis gratissimae victoriae sempiternam volebam. atque illo die cognovi paulo plures in senatu malevolos esse quam gratos. eos per ipsos dies effudi, si ita vis, honores in mortuos, Hirtium et Pansam, Aquilam etiam. quod quis reprehendit, nisi qui depo-
9 sito metu praeteriti periculi fuerit oblitus? accedebat ad beneficii memoriam gratam ratio illa, quae etiam

19 modo homines facilius *Cob. Mnem. 7 (1879) p. 288; cf. p. 98, 1* 25 cuius vos *Man.* vos cuius 29 per eos c *Gurl. 2 p. 325, vulg.* 31 reprehendet *ci. Or.; cf. p. 92, 16; Ter. Andr. 565; Lebr. p. 193*

posteris esset salutaris. exstare enim volebam in crudelissimos hostes monimenta odii publici sempiterna. suspicor illud tibi minus probari, quod a tuis familiaribus, optimis illis quidem viris sed in re publica rudibus, non probabatur, quod, ut ovanti introire Caesari liceret, decreverim. ego autem — sed erro fortasse, nec tamen is sum, ut mea me maxime delectent — nihil mihi videor hoc bello sensisse prudentius. cur autem ita sit, aperiendum non est, ne magis videar providus fuisse quam gratus. hoc ipsum nimium; quare alia videamus. D. Bruto decrevi honores, decrevi L. Planco. praeclara illa quidem ingenia, quae gloria invitantur, sed senatus etiam sapiens, qui, qua quemque re putat, modo honesta, ad rem publicam iuvandam posse adduci, hac utitur. at in Lepido reprehendimur. cui cum statuam in rostris statuissemus, iidem illam evertimus. nos illum honore studuimus a furore revocare. vicit amentia levissimi hominis nostram prudentiam; nec tamen tantum in statuenda Lepidi statua factum est mali quantum in evertenda boni.

Satis multa de honoribus; nunc de poena pauca 10
dicenda sunt. intellexi enim ex tuis saepe litteris te in iis, quos bello devicisti, clementiam tuam velle laudari. existimo equidem nihil a te nisi sapienter; sed sceleris poenam praetermittere — id enim est, quod vocatur ignoscere —, etiamsi in ceteris rebus tolerabile est, in hoc bello perniciosum puto. nullum enim bellum civile fuit in nostra re publica omnium, quae memoria mea fuerunt, in quo bello non, utracumque pars vicisset, tamen aliqua forma esset futura rei publicae: hoc bello victores quam rem publicam simus habituri, non facile affirmarim, victis certe nulla umquam erit. dixi igitur sententias in Antonium, dixi in Lepidum severas, neque tam ulciscendi causa quam ut et in praesens

1 esset] posset esse ms 2 monumenta ms 14 iuvandam EP iuvandum 34 in praesenti C, *Gurl. 2 p. 321; cf. Schmalz Antib.*[7] *2, 362, Sj. p. 147*

sceleratos cives timore ab impugnanda patria deterrerem et in posterum documentum statuerem, ne quis
11 talem amentiam vellet imitari. quamquam haec quidem sententia non magis mea fuit quam omnium. in qua videtur illud esse crudele, quod ad liberos, qui nihil meruerunt, poena pervenit. sed id et antiquum est et omnium civitatum, si quidem etiam Themistocli liberi eguerunt. et si iudicio damnatos eadem poena sequitur cives, qui potuimus leniores esse in hostes? quid autem queri quisquam potest de me, qui, si vicisset, acerbiorem se in me futurum fuisse confiteatur necesse est? habes rationem mearum sententiarum de hoc genere dumtaxat honoris et poenae; nam de ceteris rebus quid senserim quidque censuerim, audisse te arbitror.

12 Sed haec quidem non ita necessaria, illud valde necessarium, Brute, te in Italiam cum exercitu venire quam primum. summa est exspectatio tui. quodsi Italiam attigeris, ad te concursus fiet omnium. sive enim vicerimus, qui quidem pulcherrime viceramus, nisi Lepidus perdere omnia et perire ipse cum suis concupivisset, tua nobis auctoritate opus est ad collocandum aliquem civitatis statum; sive etiam nunc certamen reliquum est, maxima spes est cum in auctoritate tua tum in exercitus tui viribus. sed propera, per deos! scis, quantum sit in temporibus, quantum in celeritate.

13 Sororis tuae filiis quam diligenter consulam, spero te ex matris et ex sororis litteris cogniturum. qua in causa maiorem habeo rationem tuae voluntatis, quae mihi carissima est, quam, ut quibusdam videor, constantiae meae. sed ego nulla in re malo quam ⟨in⟩ te amando constans et esse et videri.

---

7 Themistocli M^1M^3GHV Themistoclis *rell.* 10 de se M^1M^3GHN 23 in *om.* Md^1mEGH 30 in N *om. rell.; v. Kunze, Sallustiana III p. 211*

XXIV (I 16)

Scr. in castris in. m. Quint., ut vid., a. 711 (43)

BRUTUS CICERONI SALUTEM

Particulam litterarum tuarum, quas misisti Octavio, 1 *Brutus*
legi missam ab Attico mihi. studium tuum curaque de salute mea nulla me nova voluptate affecit. non solum enim usitatum sed etiam cottidianum est aliquid audire de te, quod pro nostra dignitate fideliter atque honorifice dixeris aut feceris. at dolore, quantum maximum capere animo possum, eadem illa pars epistulae scripta ad Octavium de nobis affecit. sic enim illi gratias agis de re publica, tam suppliciter ac demisse — quid scribam? pudet condicionis ac fortunae, sed tamen scribendum est: commendas nostram salutem illi, quae morte qua non perniciosior? ut prorsus prae te feras non sublatam dominationem sed dominum commutatum esse. verba tua recognosce et aude negare servientis adversus regem istas esse preces. unum ais esse, quod ab eo postuletur et exspectetur, ut eos cives, de quibus viri boni populusque Romanus bene existimet, salvos velit. quid, si nolit? non erimus? atqui non esse quam esse per illum praestat. ego me dius fidius non ex- 2
istimo tam omnes deos aversos esse a salute populi Romani, ut Octavius orandus sit pro salute cuiusquam civis, non dicam pro liberatoribus orbis terrarum; iuvat enim magnifice loqui, et certe decet adversus ignorantes, quid pro quoque timendum aut a quoque petendum sit. hoc tu, Cicero, posse fateris Octavium et illi amicus es? aut, si me carum habes, vis Romae videri, cum, ut ibi esse possem, commendandus puero illi fuerim? cui quid agis gratias, si, ut nos salvos esse velit et patiatur, rogandum putas? an hoc pro beneficio habendum est, quod se quam Antonium esse

---

2 *cf. Muellem. p. 7 sqq.; Rue. p. 97* 4 litterularum EOVC (-ura- E); *cf. Klotz B. ph. W. 32 (1912) p. 113* 10 scriptae sIA^2c 29 videre *Barth Adv. p. 1803 sine causa; cf. Sj. 1 p. 152*

Brutus maluerit, a quo ista petenda essent? vindici quidem alienae dominationis, non vicario, ecquis supplicat, ut
3 optime meritis de re publica liceat esse salvis? ista vero imbecillitas et desperatio, cuius culpa non magis in te residet quam in omnibus aliis, et Caesarem in cupiditatem regni impulit et Antonio post interitum illius persuasit, ut interfecti locum occupare conaretur, et nunc puerum istum extulit, ut tu iudicares precibus esse impetrandam salutem talibus viris misericordiaque unius vix etiam nunc viri tutos fore nos aut nulla alia re. quodsi Romanos nos esse meminissemus, non audacius dominari cuperent postremi homines, quam id nos prohiberemus, neque magis irritatus esset Antonius regno Caesaris quam ob eiusdem mortem deterritus.
4 tu quidem, consularis et tantorum scelerum vindex, quibus oppressis vereor ne in breve tempus dilata sit abs te pernicies, qui potes intueri, quae gesseris, simul et ista vel probare vel ita demisse ac facile pati, ut probantis speciem habeas? quod autem tibi cum Antonio privatim odium? nempe quia postulabat haec, salutem ab se peti, precariam nos incolumitatem habere, a quibus ipse libertatem accepisset, esse arbitrium suum de re publica, quaerenda esse arma putasti, quibus dominari prohiberetur, scilicet ut illo prohibito rogaremus alterum, qui se in eius locum reponi pateretur, an ut esset sui iuris ac mancipii res publica? nisi forte non de servitute sed de condicione serviendi recusatum est a nobis. atqui non solum bono domino potuimus Antonio tolerare nostram fortunam sed etiam beneficiis atque honoribus ut participes frui, quantis vellemus. quid enim negaret iis, quorum patientiam videret maximum dominationis suae praesidium esse? sed nihil tanti fuit, quo venderemus fidem nostram et libertatem.

8 istum ita extulit *Lamb.; cf. p. 120, 27* 10 aut nulla **M¹M³GHN** haud ulla *rell., vulg. cf. Sj. 1 p. 154* 20 privatim **MEGV** privatum *rell.; cf. Schmalz B. ph. W. 32 (1912) p. 891* 31 negaret iis c *vulg.* negotii(s) **M¹Σ** (-tiis et **N** -tii est iis **H**) neget iis *rell.*

Hic ipse puer, quem Caesaris nomen incitare vide- 5 *Brutus*
tur in Caesaris interfectores, quanti aestimet, si sit commercio locus, posse nobis auctoribus tantum, quantum profecto poterit, quoniam vivere et pecunias habere et dici consulares volumus! ceterum ⟨ne⟩ nequiquam perierit ille, cuius interitu quid gavisi sumus, si mortuo nihilo minus servituri eramus, nulla cura adhibetur? sed mihi prius omnia di deaeque eripuerint quam illud iudicium, quo non modo heredi eius, quem occidi, non concesserim, quod in illo non tuli, sed ne patri quidem meo, si reviviscat, ut patiente me plus legibus ac senatu possit. an hoc tibi persuasum est, fore ceteros ab eo liberos, quo invito nobis in ista civitate locus non sit? qui porro id, quod petis, fieri potest ut impetres? rogas enim, velit nos salvos esse. videmur ergo tibi salutem accepturi, cum vitam acceperimus? quam, si prius dimittimus dignitatem et libertatem, qui possumus accipere? an tu Romae habitare, 6
id putas incolumem esse? res, non locus oportet praestet istuc mihi. neque incolumis Caesare vivo fui, nisi posteaquam illud conscivi facinus, neque usquam exsul esse possum, dum servire et pati contumelias peius odero malis omnibus aliis. nonne hoc est in easdem tenebras cecidisse? ab eo, qui tyranni nomen ascivit sibi, cum in Graecis civitatibus liberi tyrannorum oppressis illis eodem supplicio afficiantur, petitur, ut vindices atque oppressores dominationis salvi sint. hanc ego civitatem videre velim aut putem ullam, quae ne traditam quidem atque inculcatam libertatem recipere possit plusque timeat in puero nomen sublati regis quam confidat sibi, cum illum ipsum, qui maximas opes habuerit, paucorum virtute sublatum videat? me vero posthac ne commendaveris Caesari tuo, ne te quidem ipsum, si me audies. valde care aestimas tot

5 *add. Madv. p. 200; cf. Bech. p. 500* 7 mortuo illo nihilo **P** 11 revivescat **MG** 17 nisi **C** 24 recidisse **IA²c**, *vulg.* cum *ante* ab eo *add.* **IA²c**, si *Bai.* 28 illam **M¹M³Σ**; *cf. p. 136, 15*

Brutus annos, quot ista aetas recipit, si propter eam causam
7 puero isti supplicaturus es. deinde, quod pulcherrime fecisti ac facis in Antonio, vide ne convertatur a laude maximi animi ad opinionem formidinis. nam si Octavius tibi placet, a quo de nostra salute petendum sit, non dominum fugisse sed amiciorem dominum quaesisse videberis. quem quod laudas ob ea, quae adhuc fecit, plane probo; sunt enim laudanda, si modo contra alienam potentiam, non pro sua suscepit eas actiones. cum vero iudicas tantum illi non modo licere sed etiam a te ipso tribuendum esse, ut rogandus sit, ne nolit esse nos salvos, nimium magnam mercedem statuis — id enim ipsum illi largiris, quod per illum habere videbatur res publica —, neque hoc tibi in mentem venit, si Octavius ullis dignus sit honoribus, quia cum Antonio bellum gerat, iis, qui illud malum exciderint, cuius istae reliquiae sunt, nihil, quo expleri possit eorum meritum, tributurum umquam populum Roma-
8 num, si omnia simul congesserit. ac vide, quanto diligentius homines metuant quam meminerint: quia Antonius vivat atque in armis sit, de Caesare vero, quod fieri potuit ac debuit, transactum est neque iam revocari in integrum potest, Octavius is est, qui quid de nobis iudicaturus sit, exspectet populus Romanus, nos ii sumus, de quorum salute unus homo rogandus videatur. ego vero, ut istuc revertar, is sum, qui non modo non supplicem sed etiam coërceam postulantes, ut sibi supplicetur. aut longe a servientibus abero mihique esse iudicabo Romam, ubicumque liberum esse licebit, ac vestri miserebor, quibus nec aetas neque honores nec virtus aliena dulcedinem vivendi minuere
9 potuerit. mihi quidem ita beatus esse videbor, si modo constanter ac perpetuo placebit hoc consilium, ut relatam putem gratiam pietati meae. quid enim est melius

15 illis **NP** *Lehm. p. 135; cf. p. 135, 28* 21 quoad *Schelle p. 53*
26 istuc (*sic* **M^1**) *vel* istoc *(sic* **M** *corr.) codd.*

quam memoria recte factorum et libertate contentum neglegere humana? sed certe non succumbam succumbentibus nec vincar ab iis, qui se vinci volunt, experiarque et temptabo omnia neque desistam abstrahere a servitio civitatem nostram. si secuta fuerit, quae debet, fortuna, gaudebimus omnes; si minus, ego tamen gaudebo. quibus enim potius haec vita factis aut cogitationibus traducatur quam iis, quae pertinuerint ad liberandos cives meos? *Brutus*

Te, Cicero, rogo atque hortor, ne defatigere neu 10
diffidas, semper in praesentibus malis prohibendis futura quoque, nisi ante sit occursum, explores, ne se insinuent, fortem et liberum animum, quo et consul et nunc consularis rem publicam vindicasti, sine constantia et aequabilitate nullum esse putaris. fateor enim duriorem esse condicionem spectatae virtutis quam incognitae. bene facta pro debitis exigimus; quae aliter veniunt, ut decepti ab iis, infesto animo reprehendimus. itaque resistere Antonio Ciceronem, etsi maxima laude dignum est, tamen, quia ille consul hunc consularem merito praestare videtur, nemo admiratur; idem Cicero, si flexerit adversus alios iudicium suum, 11
quod tanta firmitate ac magnitudine direxit in exturbando Antonio, non modo reliqui temporis gloriam eripuerit sibi sed etiam praeterita evanescere coget — nihil enim per se amplum est, nisi in quo iudicii ratio exstat —, quia neminem magis decet rem publicam amare libertatisque defensorem esse vel ingenio vel rebus gestis vel studio atque efflagitatione omnium. quare non Octavius est rogandus, ut velit nos salvos esse; magis tute te exsuscita, ut eam civitatem, in qua maxima gessisti, liberam atque honestam fore putes, si modo sint populo duces ad resistendum improborum consiliis.

12 nisi ante sit occursum *post* ne se *coll. van der Vliet Ann. phil. 131 (1885) p.376, inter* ne *et* se *vel ante* ne se *Lehm. p.135*
18 eveniunt **sIA^2c** *vulg.* 25 praeteriti *ci. Mue.*

XXV (I 17)

Scr. med. m. Iun., ut videtur, a. 711 (43)

BRUTUS ATTICO SALUTEM

Brutus 1 Scribis mihi mirari Ciceronem, quod nihil significem umquam de suis actis. quoniam me flagitas, coactu tuo scribam, quae sentio.

Omnia fecisse Ciceronem optimo animo scio; quid enim mihi exploratius esse potest quam illius animus in rem publicam? sed quaedam mihi videtur — quid dicam? — imperite vir omnium prudentissimus an ambitiose fecisse, qui valentissimum Antonium suscipere pro re publica non dubitarit inimicum. nescio, quid scribam tibi, nisi unum, pueri et cupiditatem et licentiam potius esse irritatam quam repressam a Cicerone tantumque eum tribuere huic indulgentiae, ut se maledictis non abstineat iis quidem, quae in ipsum dupliciter recidunt, quod et plures occidit uno seque prius oportet fateatur sicarium, quam obiciat Cascae, quod obicit, et imitatur in Casca Bestiam. an quia non omnibus horis iactamus Idus Martias similiter atque ille Nonas Decembres suas in ore habet, eo meliore condicione Cicero pulcherrimum factum vituperabit, quam Bestia et Clodius reprehendere illius consulatum soliti
2 sunt? sustinuisse mihi gloriatur bellum Antoni togatus Cicero noster! quid hoc mihi prodest, si merces Antoni oppressi poscitur in Antoni locum successio, et si vindex illius mali auctor exstitit alterius fundamentum et radices habituri altiores? sic patiamur, ut iam ista, quae facit, dominationem an dominum an Antonium timentis sint? ego autem gratiam non habeo, si quis, dum ne irato serviat, rem ipsam non deprecatur. immo triumphus et stipendium et omnibus decretis hortatio, ne

2 *v. Muellem. p. 9* 28 altiores. sic: patiamur ΩI *Rom.* altiores, si patiamur? A^2c *vulg.; cf. Eran. 13 (1913) p. 162* (ut *concessivum videtur*) 32 hortatio ne *scripsi duce Madv. p. 201, qui* hortatio ne eius *ci.* hortationi MEGHN (-nis M^1N) hortationibus *rell.* (*sed* oratur eum P hortatur quom V)

pudeat concupiscere fortunam, cuius nomen susceperit, 3 *Brutus* consularis aut Ciceronis est? quoniam mihi tacere non licuit, leges, quae tibi necesse est molesta esse. etenim ipse sentio, quanto cum dolore haec ad te scripserim, nec ignoro, quid sentias in re publica et quam desperatam quoque sanari putes posse. nec mehercule te, Attice, reprehendo. aetas enim, mores, liberi segnem efficiunt; quod quidem etiam ex Flavio nostro perspexi. sed redeo ad Ciceronem. quid inter Salvidienum et eum 4 interest? quid autem amplius ille decerneret? timet, inquies, etiam nunc reliquias belli civilis. quisquam ergo ita timet profligatum, ut neque potentiam eius, qui exercitum victorem habeat, neque temeritatem pueri putet extimescendam esse? an hoc ipsum ea re facit, quod illi propter amplitudinem omnia iam ultroque deferenda putat? o magnam stultitiam timoris id ipsum, quod verearis, ita cavere, ut, cum vitare fortasse potueris, ultro accersas et attrahas. nimium timemus mortem et exsilium et paupertatem. haec mihi videntur Ciceroni ultima esse in malis, et dum habeat, a quibus impetret, quae velit, et a quibus colatur ac laudetur, servitutem, honorificam modo, non aspernatur, si quicquam in extrema ac miserrima contumelia potest honorificum esse. licet ergo patrem appellet Octavius 5 Ciceronem, referat omnia, laudet, gratias agat, tamen illud apparebit, verba rebus esse contraria. quid enim tam alienum ab humanis sensibus est quam eum patris habere loco, qui ne liberi quidem hominis numero sit? atqui eo tendit, id agit, ad eum exitum properat vir optimus, ut sit illi Octavius propitius. ego vero iam iis artibus nihil tribuo, quibus Ciceronem scio instructissimum esse. quid enim illi prosunt, quae pro libertate patriae, de dignitate, quae de morte, exsilio, paupertate scripsit copiosissime? quanto autem magis illa

2 aut $M^1\Sigma$ ut *rell.* 5 ne $M^1\Sigma$ 19 mihi] nimirum *Stangl Phil. 46 (1888) p. 209; cf. Sj. p. 117*

Brutus callere videtur Philippus, qui privigno minus tribuerit quam Cicero, qui alieno tribuat! desinat igitur gloriando etiam insectari dolores nostros. quid enim nostra victum esse Antonium, si victus est, ut alii vacaret,
6 quod ille obtinuit? tametsi tuae litterae dubia etiam nunc significant. vivat hercule Cicero, qui potest, supplex et obnoxius, si neque aetatis neque honorum neque rerum gestarum pudet: ego certe quin cum ipsa re bellum geram, hoc est cum regno et imperiis extraordinariis et dominatione et potentia, quae supra leges se esse velit, nulla erit tam bona condicio serviendi, qua deterrear, quamvis sit vir bonus, ut scribis, †Antonius; quod ego numquam existimavi. sed dominum ne parentem quidem maiores nostri voluerunt esse.

Te nisi tantum amarem, quantum Ciceroni persuasum est diligi ab Octavio, haec ad te non scripsissem. dolet mihi, quod tu nunc stomacharis amantissimus cum tuorum omnium tum Ciceronis; sed persuade tibi de voluntate propria mea nihil esse remissum, de iudicio largiter. neque enim impetrari potest, quin, quale quidque videatur ei, talem quisque de illo opinionem habeat.

7 Vellem mihi scripsisses, quae condiciones essent Atticae nostrae; potuissem aliquid tibi de meo sensu perscribere. valetudinem Porciae meae tibi curae esse non miror. denique, quod petis, faciam libenter; nam etiam sorores me rogant. et hominem noro et quid sibi voluerit.

2 qui *del. Bai., alii; cf. Sj. p. 149* 3 nostra interest **P** *cf. ad Att. 4,5,3* 12 dominus *aut* Octavius *(cf. Plut. Brut. 22) substituendum aut* Antonius *delendum ci. Wes. 2 p.146,* alter Antonius *ci. Purs.; cf. p. 119,5* 28 voluit **MmsΣ**

XXVI (I 18)

Scr. Romae VI Kal. Sext. a. 711 (43)

CICERO BRUTO SALUTEM

Cum saepe te litteris hortatus essem, ut quam pri- 1
mum rei publicae subvenires in Italiamque exercitum adduceres, neque id arbitrarer dubitare tuos necessarios, rogatus sum a prudentissima et diligentissima femina, matre tua, cuius omnes curae ad te referuntur et in te consumuntur, ut venirem ad se a. d. VIII Kal. Sext. quod ego, ut debui, sine mora feci. cum autem venissem, Casca aderat et Labeo et Scaptius. at illa rettulit quaesivitque, quidnam mihi videretur, accerseremusne te atque id tibi conducere putaremus, an tardare et commorari te melius esset. respondi, id quod sentiebam, 2
et dignitati et existimationi tuae maxime conducere te primo quoque tempore ferre praesidium labenti et inclinatae paene rei publicae. quid enim abesse censes mali in eo bello, in quo victores exercitus fugientem hostem persequi noluerint et in quo incolumis imperator honoribus amplissimis fortunisque maximis, coniuge, liberis, vobis affinibus ornatus bellum rei publicae indixerit? quid dicam 'in tanto senatus populique consensu', cum tantum resideat intra muros mali? maximo 3
autem, cum haec scribebam, afficiebar dolore, quod, cum me pro adulescentulo ac paene puero res publica accepisset vadem, vix videbar, quod promiseram, praestare posse. est autem gravior et difficilior animi et sententiae, maximis praesertim in rebus, pro altero quam pecuniae obligatio. haec enim solvi potest, et est rei familiaris iactura tolerabilis: rei publicae quod spoponderis, quemadmodum solvas, si is dependi facile patitur, pro quo spoponderis? quamquam et hunc, ut 4
spero, tenebo multis repugnantibus. videtur enim esse

13 et **sΣ** an **Δ** (*praet.* **s**) 19 noluerint *Wes. 2 p. 147* noluerunt; *cf. p. 4,26; 92,20; 128,10* 31 si is **MΣ** nisi is **ms** is **bd** *cf. Sj. p. 119*

indoles, sed flexibilis aetas multique ad depravandum parati; qui splendore falsi honoris obiecto aciem boni ingenii praestringi posse confidunt. itaque ad reliquos hic quoque labor mihi accessit, ut omnes adhibeam machinas ad tenendum adulescentem, ne famam subeam temeritatis. quamquam quae temeritas est? magis enim illum, pro quo spopondi, quam me ipsum obligavi; nec vero paenitere potest rem publicam me pro eo spopondisse, qui fuit in rebus gerundis cum suo ingenio tum mea promissione constantior.

5 Maximus autem, nisi me forte fallit, in re publica nodus est inopia rei pecuniariae. obdurescunt enim magis cottidie boni viri ad vocem tributi; quod ex centesima collatum impudenti censu locupletium in duarum legionum praemiis omne consumitur. impendent autem infiniti sumptus cum in hos exercitus, quibus nunc defendimur, tum vero in tuum. nam Cassius noster videtur posse satis ornatus venire. sed et haec et multa alia coram cupio idque quam primum.

6 De sororis tuae filiis non exspectavi, Brute, dum scriberes. omnino ipsa tempora — bellum enim ducetur — integram tibi causam reservant. sed ego a principio, cum divinare de belli diuturnitate ⟨non⟩ possem, ita causam egi puerorum in senatu, ut te arbitror e matris litteris potuisse cognoscere; nec vero ulla res erit umquam, in qua ego non vel vitae periculo ea dicam eaque faciam, quae te velle quaeque ad te pertinere arbitrer. VI Kal. Sext.

---

1 bona indoles **P** *cf. ad Att. 10, 12, 7; Lehm. p. 103 sq.* 12 obsurdescunt *Man.* 13 Quod...collatumst, impudenti consensu *Madv. p. 202* 23 *add. Ern., vulg.* arbitrabor bms

PSEUDO-CICERONIS
EPISTULA
AD OCTAVIANUM

CICERO OCTAVIANO SALUTEM

Si per tuas legiones mihi licitum fuisset, quae no- 1
mini meo populoque Romano sunt inimicissimae, venire in senatum coramque de re publica disputare, fecissem, neque tam id libenter fecissem quam necessario. nulla enim remedia, quae vulneribus adhibentur, non faciunt dolorem, quamvis sint salutaria. sed quoniam cohortibus armatis circumsaeptus senatus nihil aliud vere potest decernere nisi timere — in Capitolio signa sunt, in urbe milites vagantur, in Campo castra ponuntur, Italia tota legionibus ad libertatem nostram conscriptis ad servitutem adductis equitatuque exterarum nationum distinetur —, cedam tibi in praesentia foro, curia et sanctissimis deorum immortalium templis, in quibus reviviscente tyrannide rursus oppressus senatus nihil consulitur, timet multa, assentatur omnia. post etiam paulo 2
temporibus ita postulantibus cedam urbe, quam per me conservatam, ut esset libera, in servitute videre non potero, cedam vita, quae, quamquam sollicita est, tamen, si profutura est rei publicae, spe posteritatis me conso-

---

6 populique Romani *Rom.* 8 id *et* fecissem *om.* Ω *vulg.* 9 tam f. d. quam quae sunt Ω, *vulg.* 12 nisi se t. **Hc** *(de nisi pro sed tantum cf. Mue. ad h. l.)* 14 et Italia Ω 15 ad servitutum adductis *om.* **FH** equitatuique **FH** 16 distinetur (*sic* C) *vel* destinetur Ω detinetur **I**A^2**c** destinatur **FH** 18 tyrannide r. oppressus **FH** iam libertate deinde r. oppressa Ω *vulg.*; *cf. Sj. 3 p. 138* 19 adsentatur (ass-) **FHC** adsentitur Ω**I**A^2**c** post... postulantibus *om.* **FH**M^2bms *Rom.* postulabit (-avit) M^1dΣ 23 bona spe Ω *vulg.*; *cf. p. 142, 1*

latur, qua sublata non dubitanter occidam, atque ita cedam, ut fortuna iudicio meo, non animus mihi defuisse videatur. illud vero, quod et recentis doloris habet indicium et praeteritae iniuriae testimonium et absentium sensus significationem, non praetermittam, quin, quoniam coram id facere prohibeor, absens pro me reque publica expostulem tecum. atque ita dico 'pro me', si quidem mea salus aut utilis rei publicae est aut coniuncta certe publicae saluti. nam per deum immortalium fidem, nisi forte frustra eos appello, quorum aures atque animus a nobis abhorrent, perque Fortunam populi Romani, quae, quamquam nobis infesta est, fuit aliquando propitia et, ut spero, futura est, quis tam expers humanitatis, quis huius urbis nomini ac sedibus usque adeo est inimicus, ut ista aut dissimulare possit aut non dolere aut, si nulla ratione publicis incommodis mederi queat, non morte propria malum vitet?

3 Nam ut ordiar ab initio et perducam ad extremum et novissima conferam primis, quae non posterior dies acerbior priore et quae non insequens hora antecedente calamitosior populo Romano illuxit? M. Antonius, vir animi maximi — utinam etiam sapientis consilii fuisset! —, C. Caesare fortissime sed parum feliciter a rei publicae dominatione semoto concupierat magis regium, quam libera civitas pati poterat, principatum. publicam dilapidabat pecuniam, aerarium exhauriebat, minuebat vectigalia, donabat civitates immunitate et nationes ex commentario; dictaturam gerebat, leges im-

3 recentis C praesentis FHΩϛ doloris habet FHC est doloris (*vel* d. est) Ωϛ 5 significatione (*sic* M) *vel* -tio Ω 6 *sq.* pro me ... dico FHT (*sed* reque p. *om.* T) *om.* Ω 7 pro me si FHT prosim si Ω 8 si salus mea utilis est rei p. aut coniuncta publicae s. FH 11 ab(h)orret M^1Σ 12 quamquam] etsi H et F 13 prospera FH; *v. Sj. 3 p. 137* 15 infestus FH 17 proprium periculum Ω *vulg.* 25 quam quem *cod. Faern., Ant.* posset bms *Rom., vulg.; cf. Lebr. p. 290, Nep. Con. 5, 1* publicandam FH 27 civitates *ante* minuebat Δ immunitate et nationes T immunitate nationes FHc *om.* ΩIA^2*Rom.*

ponebat, prohibebat dictatorem creari pl. sc., ipse regnabat in consulatu, unus provincias omnes concupierat. cui sordebat Macedonia provincia, quam victor sibi sumpserat Caesar, quid de hoc sperare aut exspectare nos
oportebat? exstitisti tu vindex nostrae libertatis, ut tunc 4
quidem optimus — quodutinam neque nostra nos opinio neque tua fides fefellisset! — et veteranis in unum conductis et duabus legionibus a pernicie patriae ad salutem avocatis subito prope iam desperatam et afflictam rem publicam tuis opibus extulisti. quae tibi non ante, quam postulares, maiora, quam velles, plura, quam sperares, detulit senatus? dedit fasces, ut cum auctoritate defensorem haberet, non ut imperio se adversum armaret; appellavit imperatorem hostium exercitu pulso, non ut sua caede rursus ille fugiens exercitus te nominaret imperatorem; decrevit in foro statuam, locum in
senatu, summum honorem ante tempus. si quid aliud 5
est, quod dari possit, addet. quid aliud est maius, quod velis sumere? sin autem supra aetatem, supra consuetudinem, supra etiam mortalitatem tuam tibi sunt omnia tributa, cur aut ut ingratum crudeliter aut ut immemorem beneficii tui scelerate circumscribis senatum? quo te misimus? a quibus reverteris? contra quos armavimus? quibus arma cogitas inferre? a quibus exercitum abducis, et quos adversus aciem struis? cur hostis

1 creari] a M^1m^1 pl. sc. FH legibus senatus consulti (-to; s. c.) Ωϛ *om.* T; *cf. Sj. 3 p. 141 sqq.* regnabat in consulatu FHT repugnabat in senatu Ω *(de* M *ante errarunt)* 2 unus provincias omnes FHT p. u. o. Σ p. o. u. Δ (*sed* unus *om.* bs) concupiebat ΔPV 5 ut nunc quoque optamus T tunc quoque optamus FH 9 avocatis *Lamb.* FHG advocatis Ω desperatam et afflictam FHTC *(de* C *errant edd.)* affectam ac prostratam Ωϛ 14 *post* pulso *add.* tribuens honorem Ω *vulg.* rursus FH ausus MdΣ (*sed* usus P) caesus bmsϛ *vulg.; cf. Sj. 3 p. 139* 18 addat M^1bms (*corr.* M^3) 21 cur aut ut] cura ut aut FH ingratum M^2bdms FH ingratus M^3H *(Land.)* V ingratum ingratus M *(sed* ingratus *del.)* ingratum aut ingratus G 22 tui FHT sui Ωϛ 25 et *del.* M *corr., vulg.; cf. p. 146, 2*

relinquitur, civis hostis loco petitur? cur castra medio itinere longius adversariorum castris et propius urbem
6 moventur? cogit illorum spes aliquid nos timere. o me numquam sapientem et aliquando id, quod non eram, frustra existimatum! quantum te, popule Romane, de me fefellit opinio! o meam calamitosam ac praecipitem senectutem! o turpem exacta dementique aetate canitiem! ego patres conscriptos ad parricidium induxi, ego rem publicam fefelli, ego ipsum senatum sibi manus afferre coëgi, cum te Iunonium puerum et matris tuae partum aureum esse dixi. at te fata patriae Paridem futurum praedicabant, qui vastares urbem incendio, Italiam bello, qui castra in templis deorum immortalium,
7 senatum in castris habiturus esses. o miseram et in brevi tam celerem et tam variam rei publicae commutationem! quisnam tali futurus ingenio est, qui possit haec ita mandare litteris, ut facta, non ficta videantur esse? quis erit tanta animi facilitate, qui, quae verissime memoria propagata fuerint, non fabulae similia sit existimaturus? cogita enim Antonium hostem iudicatum, ab eo circumsessum consulem designatum eundemque rei publicae parentem, te profectum ad consulem liberandum et hostem opprimendum hostemque a te fugatum et consulem obsidione liberatum, deinde paulo post fugatum illum hostem arcessitum tamquam coheredem mortua re publica ad bona populi Romani partienda, consulem designatum rursus inclusum eo, ubi se non moenibus sed fluminibus et montibus tueretur. haec quis poterit exponere? quis credere audebit? liceat se-

1 relinquitur civis hostis *om.* **FH** petitur **FHC** ponitur Ως ex medio **FHC** 2 longius ab *Wes. 2 p. 148, cf. Baehr. 2 p. 299 sqq.* 3 cogit...timere *om.* Ω 9 ipsum **FH** ipse Ω 11 esse dixi] edixi M^1m patriae Paridem ΩT (*ut vid., v. Adv. 1038, ubi* Paridem patriae) patrem patriae Ω 12 praedicebant *Lamb., vulg.* 18 verissimae memoriae **FH** 21 *et* 22 consulem] quos (*i. e.* cos.) **FH** 23 et hostem *om.* **FH** 26 partienda **FH** rapienda M^3Σ capienda Δς *vulg.* 29 poterit **FHC** conabitur Ως

mel impune peccare, sit erranti medicina confessio. ve- 8
rum enim dicam. utinam te potius, Antoni, dominum non expulissemus quam hunc reciperemus! non quo ulla sit optanda servitus, sed quia dignitate domini minus turpis est fortuna servi. in duobus autem malis cum fugiendum maius sit, levius est eligendum. ille ea tamen exorabat, quae volebat auferre, tu extorques. ille consul provinciam petebat, tu privatus concupiscis. ille ad malorum salutem iudicia constituebat et leges ferebat, tu ad perniciem optimorum. ille a sanguine et incendio servorum Capitolium tuebatur, tu cruore et flamma cuncta delere vis. si qui dabat provincias Cassio et Brutis et illis custodibus nominis nostri, regnabat, quid faciet, qui vitam adimit? si qui ex urbe eiciebat, tyrannus erat, quid hunc appellemus, qui ne locum quidem
reliquit exsilio? itaque, si quid illae maiorum nostrorum 9
sepulturae sapiunt, si non una cum corpore sensus hominum uno atque eodem consumptus est igni, quid illis interrogantibus, quid agat nunc populus Romanus, respondebit aliquis nostrum, qui proxime in illam aeternam domum decesserit? aut quem accipient de suis posteris nuntium illi veteres Africani, Maximi, Pauli, Sciplones? quid de sua patria audient, quam spoliis triumphisque decoravere? an esse quendam annos XVIII natum, cuius avus fuerit argentarius, astipulator pater, uterque vero precarium quaestum fecerit, sed alter usque ad senectutem, ut non negaret, alter a pueritia, ut non posset non confiteri; eum agere, rapere rem publicam,

1 peccasse bms *Rom.* 8 concupiscis **FH** concupisti Ω *Rom.* concupivisti IA^2c 14 si **FHC** *om.* Ως 15 quid hunc appellemus **FH** quem hunc vocemus PVIA^2c quem vocemus *rell.* (*sed* inv- Md) 16 relinquit *Wes. 2 p. 148* 17 sepulturae **FHT** sepultae reliquiae Ω *vulg.: cf. Sj. 3 p. 141* 17 hominum **FH** omnis Ω *vulg.* 19 populus Rom.] r(es) p(ublica) Δ (*corr.* M^3) 20 proxime **FHT** proximus Ω *vulg.; v. Sj. l. l.* 21 decesserit **FHT** discesserit Ω *vulg.* 24 decoravere **FH** decorarunt Ω *vulg.* XVIII (*ut vid.*) M *corr., vulg.* XVI FHc XIII (*vel* tredecim) Ω, *sed* XIIII sA^2 27 ut...confiteri Ω aut confiteretur **FH**

cui nulla virtus, nullae bello subactae et ad imperium adiunctae provinciae, nulla dignitas maiorum conciliasset eam potentiam, sed forma per dedecus pecuniam et nomen nobile consceleratum impudicitia dedisset, veteres vulneribus et aetate confectos Iulianos gladiatores, egentes reliquias Caesaris ludi, ad rudem compulisset, quibus ille saeptus omnia misceret, nullis parceret, sibi viveret, qui tamquam in dotali matrimonio rem publicam testamento legatam sibi obtineret? audient duo Decii servire eos cives, qui, ut hostibus imperarent, victoriae se devoverunt; audiet C. Marius impudico domino parere nos, qui ne militem quidem habere voluit nisi pudicum; audiet Brutus eum populum, quem ipse primo, post progenies eius a regibus liberavit, pro turpi stupro datum in servitutem. quae quidem, si nullo alio, me tamen internuntio celeriter ad illos deferentur. nam si vivus ista subterfugere non potero, una cum istis vitam simul fugere decrevi.

---

1 non ullae Δ *Rom.; cf. Schmalz, Sprachgebr. d. Asin. Pollio p. 38* 3 eam **T** eum **FHΩ** *(sed* ei **GI** opem **bd^{2}m^{2}sPA^{2}c** *Rom.)* potentiam **TI** potentium **ΩA^{2}c** *Rom. om.* **FH** 4 impudicitia **FHT** impudicitiae **Ως** qui *ante* veteres *add. Wes. 2 p. 148; cf. Madv. de fin. 5, 9, 26* 9 testamento sibi rem p. legatam viderit **FH** 14 progeniem **M^{1}GHV** 17 vivus] visis **FH**

FRAGMENTA
EPISTULARUM

I. AD. M. TITINIUM

Suetonius de rhet. 2. L. Plotius Gallus. De hoc Cicero in epistula ad M. Titinium sic refert: Equidem memoria teneo pueris nobis primum Latine docere coepisse L. Plotium quendam. ad quem cum fieret concursus, quod studiosissimus quisque apud eum exerceretur, dolebam mihi idem non licere. continebar autem doctissimorum hominum auctoritate, qui existimabant Graecis exercitationibus ali melius ingenia posse.

II. AD CORNELIUM NEPOTEM

LIB. II

1. *Macrobius Sat. II 1. 14 Iocos enim hoc genus veteres nostri 'dicta' dicebant. testis . . . Cicero, qui in libro epistularum ad Cornelium Nepotem secundo sic ait:* Itaque nostri, cum omnia, quae dixissemus, dicta essent, quae facete et breviter et acute locuti essemus, ea proprio nomine appellari dicta voluerunt.

EX LIBRO INCERTO

2, 3. *Priscianus VIII 4. 17 = Gramm. Lat. II p. 383. 1 K. Cicero ad Nepotem:* Hoc restiterat etiam, ut a te fictis aggrederer donis *'adgrederer' passive dixit,* ἐνεδρευθῶ. *In eodem:* Qui habet, ultro appetitur, qui est pauper, aspernatur, *passive,* ἐξουθενεῖται.

4. *Suetonius div. Iul. 55. 2 Cicero . . . ad Cornelium Nepotem de eodem (Caesare) ita scripsit:* Quid? oratorum quem huic antepones eorum, qui nihil aliud egerunt? quis sententiis aut acutior aut crebrior? quis verbis aut ornatior aut elegantior?

5. *Ammianus Marcell. XXI 16. 13 Ut Tullius quoque docet crudelitatis increpans Caesarem in quadam ad Nepotem epistula:* Neque enim quicquam aliud est felicitas, *inquit,* nisi honestarum rerum prosperitas, vel, ut alio modo definiam, felicitas est fortuna adiutrix consiliorum bonorum, quibus qui non utitur, felix esse nullo pacto potest. ergo in perditis impiisque consiliis, quibus Caesar usus est, nulla potuit esse felicitas; feliciorque meo iudicio Camillus exsulans quam temporibus isdem Manlius, etiamsi, id quod cupierat, regnare potuisset.

6. *Idem XXVI 1. 2 Haec quidam veterum formidantes cognitiones actuum variorum stilis uberibus explicatas non edidere superstites, ut in quadam ad Cornelium Nepotem epistula Tullius quoque testis reverendus affirmat.*

IIa. EP. CORNELI NEPOTIS AD CICERONEM

Lactantius divin. inst. III 15. 10 Nepos quoque Cornelius ad eundem Ciceronem ita scribit: tantum abest, ut ego magistram putem esse vitae philosophiam beataeque vitae perfectricem, ut nullis magis existimem opus esse magistros vivendi quam plerisque, qui in ea disputanda versantur. video enim magnam partem eorum, qui in in schola de pudore ⟨et⟩ continentia praecipiant argutissime, eosdem in omnium libidinum cupiditatibus vivere.

III. AD CAESAREM

Lib. I

1. *Nonius p. 270. 19 M. 'Consequi', adipisci. M. Tullius epistula ad Caesarem lib. I:* Tunc cum ea, quae

8 est] erat *cod. Petrinus* 24 *add. vulg.* 27 *nonnulla fragmenta, velut 7 et 10, videntur esse desumpta ex epp. ad Caesarem iuniorem; cf. Gurlitt, Ann. Phil. 149 (1894) p. 213* 30 tum cum *L. Mue.*

es ab senatu summo cum honore tuo consecutus. — *Id. p. 319 sq. 'Honor' est dignitas. M. Tullius epistularum ad Caesarem lib. I:* Tu cum .. consecutus.

2. *Non. p. 287. 24 'Dicare', tradere. M. Tullius in epistula ad Caesarem lib. I:* Balbum quanti faciam quamque ei me totum dicaverim, ex ipso scies.

3. *Non. p. 327. 5 'Improbum' est ... minime probum. M. Tullius epistula ad Caesarem lib. I:* Debes odisse improbitatem eius, quia impudentissimum nomen delegerit.

4. *Non. p. 413. 32 'Tueri' dicitur servare ... M. Tullius epistula ad Caesarem lib. I:* ut sciret tuenda maiore cura esse, quam parta sunt.

5. *Non. p. 305. 11 'Ferox' ... arrogans ... M. Tullius epistula ad Caesarem lib. I:* Itaque vereor, ne ferociorem faciant tua tam praeclara iudicia de eo.

6. *Non. p. 369. 39 'Putare', aestimare ... M. Tullius in epistulis ad Caesarem lib. I:* quod sapientes homines ac boni putant.

LIB. II

7. *Non. p. 32. 16 'Monumenti' proprietatem a monendo M. Tullius exprimendam putavit ad Caesarem epistula II:* Sed ego, quae monumenti ratio sit, nomine ipso admoneor: ad memoriam magis spectare debet posteritatis quam ad praesentis temporis gratiam.

8. *Non. p. 340. 18 'Locandi' significatio manifesta est, ut aut operis locandi aut fundi. M. Tullius epistula ad Caesarem lib. II:* vel quod locatio ipsa pretiosa.

LIB. III

9. *Non. p. 286. 13 'Dimittere' est derelinquere. M. Tullius ad Caesarem lib. III:* quae si videres, non

3 tum cum *L. Mue.* 9 qui *ed. princ.; cf. p. 20, 10* imprudentissimum 16 tua tam *Or.* tutam de eo *Nobbe* telo 22 Caesarem iuniorem *L. Mue.* 23 epistularum *L. Mue.*

te exercitu retinendo tuereris sed eo tradito aut dimisso.

10. *Non. p. 436. 28 'Contemnere' et 'despicere' eo distant, quod est despicere gravius quam contemnere. M. Tullius ... ad Caesarem lib. III:* Amici nonnulli ⟨a⟩ te contemni ac despici et pro nihilo haberi senatum volunt.

EX LIBRO INCERTO

11. *Non. p. 270. 23 'Consequi', exprimere, definire. M. Tullius ad Caesarem:* Extrema vero nec quanta nec qualia sint, verbis consequi possum.

12. *Non. p. 336. 23 'Levare' ... relevare. M. Tullius epistularum ad Caesarem:* Iam amplitudinem gloriamque tuam magno mihi ornamento esse et fore existimo,† quid me levas cura.

IIIa. EPP. CAESARIS AD CICERONEM

LIB. III

1. *Schol. Danielis ad Verg. Georg. III 204 Esseda vehiculi vel currus genus, quo soliti sunt pugnare Galli. Caesar testis est libro ad Ciceronem III:* Multa milia equitum atque essedariorum habet.

EX LIBRO INCERTO

2. *Cic. ep. VII 5. 2 (ad Caesarem). Nam cum de ... Trebatio cum Balbo loquerer ..., litterae mihi dantur a te, quibus in extremis scriptum erat:* †M. itfiuium, quem mihi commendas, vel regem Galliae faciam, vel hunc Leptae delega, si vis. tu ad me alium mitte, quem ornem.

---

1 te *Nipp. Philol. 3 (1848) p. 149* de   tuereris *Madv. p. 245* tueri(s)   5 iuniorem *add. L. Mue.*   6 *add. Lips.*   13 Iam] I (*i. e. lib.* I) *L. Mue.*   15 qui *(abl.) L. Mue.* quod me levat *Mercer*   16 *cf. C. Iulii Caesaris commentar. ed. Kübler III p. 202 sqq.*   25 M. Iteium *ci. Mend.; alii alia*

3. *Charisius I = Gramm. Lat. I p. 126. 9 K. Verrius Flaccus, inquit Plinius, eorum nominum, quae* NS *finiuntur casu nominativo, ablativus in* E *dirigendus est. Itaque Caesar epistularum ad Ciceronem:* neque, *inquit,* pro cauto ac diligente se castris continuit.

IV. AD CAESAREM IUNIOREM

LIB. I

1. *Non. p. 238. 2 'Aditus' ... adventus ... M. Tullius ad Caesarem iuniorem lib. I:* et aut ad consules aut ad te aut ad Brutum adissent, his fraudi ne esset, quod cum Antonio fuissent.

2. *Non. p. 239. 22 'Accipere', tractare, increpare. M. Tullius ... ad Caesarem iuniorem lib. I:* Roga ipsum, quemadmodum eum ego Arimini acceperim. — *Id. p. 383. 8 'Rogare', quaerere ... M. Tullius ad Caesarem iuniorem lib. I.:* Roga ... ego eum ... acceperim.

3. *Non. p. 252. 25 'Cunctari' est dubitare ... M. Tullius ad Caesarem iuniorem lib. I:* sed cito paenituit domumque rediit; ceteri cunctabantur.

4. *Non. p. 255 sq. 'Comparare', adaequare. M. Tullius ad Caesarem iuniorem lib. I:* Neminem tibi profecto hominem ex omnibus aut anteposuissem umquam aut etiam comparassem.

5. *Non. p. 269. 3 'Conficere', colligere ... M. Tullius ad Caesarem iuniorem lib. I:* in singulas tegulas impositis [sescenti] sescenties confici posse.

6. *Non. p. 269. 18 'Conficere', consumere, finire ... M. Tullius ad Caesarem iuniorem lib. I:* Bellum, ut opinio mea fert, consensu civitatis confectum iam haberemus.

---

13 rogo   14 acceperit   21 iuniorem *om. aliquot codd.*   26 sescenti *om. codd. Lugd. Gen. Bern.* tribus sestertiis *(cf. Dio Cass. 46, 31, 3) ci. Rue. p. 44*   29 fer(r)et

7. *Non. p. 283. 36 'Ducere', trahere, differre. M. Tullius ad Caesarem iuniorem lib. I:* Ne res duceretur, fecimus, ut Hercules Antianus in alium locum transferretur.

8. *Non. p. 298. 20 (p. 297. 7) 'Expedire', colligere. M. Tullius ad Caesarem iuniorem lib. I:* Ex ceteris autem generibus tunc pecunia expedietur, cum legionibus victricibus erunt, quae spopondimus, persolvenda.

9. *Non. p. 328. 25 'Involvere', implicare. M. Tullius ad Caesarem iuniorem lib. I:* sed quod viderem nomine pacis bellum involutum fore.

10. *Non. p. 356. 13 'Opinio' est fama. M. Tullius ad Caesarem iuniorem lib. I:* Erat opinio bona de Planco, bona de Lepido.

11. *Non. p. 371. 7 'Praestare', exhibere. M. Tullius ad Caesarem iuniorem lib. I:* Tu si meam fidem praestiteris, quod confido te esse facturum.

12. *Non. p. 380. 37 'Relatum' dicitur 'perlatum', dictum a M. Tullio ad Caesarem iuniorem lib. I:* Sed haec videbimus, cum legati responsa rettulerint.

13. *Non. p. 394. 7 'Spurcum', vehemens, asperum. M. Tullius ad Caesarem iuniorem lib. I:* Cum iter facerem ad Aquilam Claternam tempestate spurcissima.

14. *Non. p. 419. 10 'Vindicare', revocare. M. Tullius ad Caesarem iuniorem lib. I:* Qui si nihil ad id beneficium adderes, quo per te me una cum re publica in libertatem vindicassem.

15. *Non. p. 436. 21 'Ignoscere' et 'concedere' quemadmodum inter se distent, aperit M. Tullius ad Caesarem iuniorem lib. I:* Quod mihi et Philippo vacationem das, bis gaudeo; nam et praeteritis ignoscis et concedis futura.

---

3 Antonianus *O. Hirschfeld ap. Gurl. 3 coll. Plut. Ant. 4 et 36* **23** ad Aquilam *Gurl. 3 p. 12* ad (at) hi qui iam **27** vindica(vi)ssent **30** II *nonnulli codd., nescio an recte; cf. Rue. p. 4* Quod *ed. a. 1476* quo

16. *Non. p. 538. 26 'Sagum', vestimentum militare . . . M. Tullius ad Caesarem iuniorem lib. I:* Pridie Nonas Februarias, cum ad te litteras mane dedissem, descendi ad forum sagatus, cum reliqui consulares togati vellent descendere.

LIB. II

17. *Non. p. 33. 13 'Insulsum', proprie fatuum, quasi sine sale. M. Tullius ad Caesarem iuniorem epistula II:* Sed ita locutus insulse est, ut mirum senatus con vicium exceperit.

18. *Non. p. 33. 21 'Ignavum' est segne, torpidum, feriatum et sine igni . . . M. Tullius ad Caesarem iuniorem II lib.:* In quo tua me provocavit oratio, mea consecuta est segnis.

19. *Non. p. 273. 4 'Constat', convenit, manifestum est. M. Tullius ad Caesarem iuniorem lib. II:* cum constaret Caesarem Lupercis id vectigal dedisse. qui autem poterat id constare?

20. *Non. p. 288. 25 'Deicere', elidere. M. Tullius ad Caesarem iuniorem lib. II:* ad statuam nescio cuius Clodi, quam cum restitui iussisset Ancone, cum hero deiectam esse ex senatus consulto . . .

21. *Non. p. 322. 11 'Insolens' impudens et audax dicitur consuetudine. M. Tullius ad Caesarem iuniorem lib. II:* insolens, arrogans, iactans.

22. *Non. p. 344. 25 'Meret', meretur . . . M. Tullius ad Caesarem iuniorem lib. II:* quem perisse ita de re publica merentem consulem doleo.

23. *Non. p. 389. 33 'Secundum', prosperum . . . M. Tullius ad Caesarem iuniorem lib. II:* scriptum erat

---

4 sagatus *Abeken* togatus **8** epistularum *Quich.* **16** constaret *Halm, Beitr. p. 31* constat (-et) **20** ad statuam *Mue.* de statua *Mercer* ad est atba (adba) **21** cum *ed. princ.* tu Anconae, comperio *Hirschfeld ap. Gurl. 3* **30** in illis scriptum *ci. L. Mue.*

equestre proelium valde secundum, in his autem potius adversum.

24. *Non. p. 462. 11 'Locupletes' non magnarum opum tantummodo sed et ad quamlibet rem firmos et certos M. Tullius dici voluit ad Caesarem iuniorem lib. II:* Nihil omnio certi nec locupletem ad hoc auctorem habebamus.

25. *Non. p. 539. 4 'Paludamentum' est vestis quae nunc chlamys dicitur . . . M. Tullius ad Caesarem iuniorem lib. II:* Antonius demens ante lucem paludatus.

LIB. III

26. *Non. p. 329. 30 'Invehi', aggredi, increpare· M. Tullius ad Caesarem iuniorem lib. III:* Itaque in eam Pansa vehementer est invectus.

27. *Non. p. 426. 12 'Anticus' et 'antiquior' ut gradu ita et intellectu distant. nam anticum significat vetus . . . antiquior melior . . . M. Tullius ad Caesarem iuniorem lib. III:* Ego autem antiquissimum, oriundum Scythis, quibus antiquior laetitia est quam lucrum.

EX LIBRO INCERTO

28. *Non. p. 356. 22 'Opinio', spes, opinatio. M. Tullius ad Caesarem iuniorem:* Posthac quod voles a me fieri, scribito; vincam opinionem tuam.

29. *Non. p. 362. 28 'Promittere' est polliceri . . . M. Tullius ad Caesarem iuniorem:* promissa tua memoria teneas.

---

1 in his] peditis *vel* militis *Madv. p. 245* 6 adhuc *L. Mue.* 10 lib. I *ci. Purs.; cf. fragm. 16* 12 *de numero dubitat Gurl. 3 p. 10* 14 *fort.* lib. I, *cf. Rue. p. 5 adn., 46* 19 autem (*sc.* contendo) antiquissimis o. *L. Mue.* antiquus sum, oriundus *Madv. p. 245* 20 iustitia *L. Mue. coll. Hom. Il. 13, 6*

V. Ad C. PANSAM

LIB. I

1. *Non. p. 509. 14 'Humaniter'. M. Tullius ad Pansam lib. I:* De Antio fecisti humaniter; quem quidem ego semper dilexi meque ab eo diligi sensi. — *Priscian. XV 3. 13 = Gramm. Lat. III p. 70. 13 K. Cicero . . . ad Pansam I:* De Antiocho fecisti humaniter.

2. *Non. p. 126. 18 'Inaudire', audire. M. Tullius ad Pansam lib. I:* quorum erupit illa vox, de qua ego ex te primum quiddam inaudieram.

LIB. III

3. *Non. p. 92. 16 'Concalfacere', exercitare vel incendere vel hortari. Cicero . . . ad Pansam lib. III:* nos Ventidianis rumoribus calfacimur.

EX LIBRO INCERTO

4. *Gramm. inc. de dub. nom. = Gramm. Lat. V p. 572. 17 K.* Barones *dicendum, sicut Cicero ad Pansam.*

VI. AD A. HIRTIUM

LIB. II

1. *Non. p. 204. 14 'Error' masculini est generis . . . neutri. M. Tullius ad Hirtium lib. II:* Qua in re si mediocriter lapsus sum, defendes meum tolerabile erratum.

LIB. V

2. *Non. p. 37. 25 'Impertire' est participare et partem dare . . . M. Tullius . . . ad Hirtium lib. V:* et quoniam, ut hoc tempus est, nihil habeo, patriae quod impertiam.

---

4 Antiocho *vulg.* Antistio *Quich., L. Mue.* 14 calfacimur *vel.* calficimur *codd.* concalfacimur *L. Mue.*

LIB. VII

3. *Non. p. 437. 27 'Vetustiscere' et 'veterascere'. quid intersit, Nigidius . . . deplanavit: dicemus quae vetustate deteriora fiunt, vetustiscere; inveterascere, quae meliora. — M. ⟨Tullius⟩ ad Hirtium lib. VII:* Cum enim nobilitas nihil aliud sit quam cognita virtus, quis in eo, quem veterascentem videat ad gloriam, generis antiquitatem desideret?

LIB. IX

4. *Non. p. 450. 2 'Interfici' et 'occidi' et inanimalia posse veteres vehementi auctoritate posuerunt . . . M. Tullius . . . ad Hirtium lib. VIIII:* dicis, quasi istuc intereat. nescio, nisi tamen erat mihi iucundum; sed veritus, ne qui casus perimeret superioris . . .

EX LIBRO INCERTO

5. *Non. p. 212. 14 'Lutum' genere neutro; et apud Ciceronem in epistulis ad Hirtium lectum est plurali numero:* luta et limum adgerebant. — *Cf. Capri orthogr. = Gramm. Lat. VII p. 101. 16 K.*

Hoc lutum *atque* macellum *ἑνικῶς exire memento, Memmius ista* macella *licet, Caesar* luta *dicat.*

VII. AD M. BRUTUM

LIB. I

1. *Servius ad Verg. Aen. VIII 395 'Ex alto', argumentatione longe repetita. — Scholia Danielis ibid.: Est autem de usu dictum. Cicero primo libro ad Brutum:* si Pompeius non ex alto peteret et multis verbis me iam hortaretur.

4 veterascere *ed. princ.* 5 *add. ed. princ.* 7 inveterascentem *Mue.* 9 *de numero dubitat Gurl. 3 p. 23* 13 sed veritus *marg. Iun.* severitus nequi (-tudine qui) casus *Iun.* casum 24 *De l. I cf. O. E. Schmidt, Philol. 49 (1890) p. 38 sqq.*

LIB. VII

2. *Non. p. 296. 9 'Experiri', scire. M. Tullius epistularum ad Brutum lib. VII:* His contraria atque parata, ut esse solet, expertus sum.

LIB. VIII

3. *Non. p. 527. 25 'Vel' pro 'etiam' est. M. Tullius epistula ad Brutum lib. VIII:* et quod te tantum amat, ut ⟨vel⟩ me audeat provocare.

LIB. IX

3a. *Non. p. 421, 30 Inter 'amare' et 'diligere' hoc interest, quod amare vim habet maiorem, diligere autem est levius amare. Cicero ad Brutum (v. fr. 5) . . . Et lib. IX* (= IX 6. 1 p. 109, 13): Lucius Clodius, tribunus plebis designatus, valde me diligit vel, ut ἐμφατικώτερον dicam, valde me amat.

EX LIBRIS INCERTIS

4. *Isidorus Different. 17 = V p. 4 Areval. Inter 'amare' et 'diligere' putat differre Cicero saepiusque sic utitur, ut distinguat atque amare ponat pro ardenter amare, at diligere pro levius amare, sicut in epistulis ad Brutum:* Vale, *inquit,* et nos ama, vel, si id maius est, dilige.

5. *Id. ib. Et rursus:* Sic igitur facies, me aut amabis aut, quo contentus sum, diliges. — *Non. p. 421. 30* (v. supra, lib. IX) *Cicero ad Brutum:* Sic igitur facies et me aut amabis aut, quod contentus sum, diliges. — *Idem frgm. p. 264. 6.*

6. *Quintil. III 8. 41 sq. Aliquando bonis quoque suadentur parum decora, dantur parum bonis consi-*

3 disparata *Or.* 4 soleat *plerique codd.* soleant *Or.* 7 epistularum *L. Mue.* 8 *add. ed. a. 1476;* vel quod . . . ut me *ci. Mue.* 26 quo *ed. a. 1476* 27 quid *codd. h. l.*

lia, in quibus ipsorum, qui consulunt, spectatur utilitas. nec me fallit, quae statim cogitatio subire possit legentem: hoc ergo praecipis et hoc fas putas? poterat me liberare Cicero, qui ita scribit ad Brutum praepositis plurimis, quae honeste suaderi Caesari possint: Simne bonus vir, si haec suadeam? minime; suasoris enim finis est utilitas eius, cui quisque suadet. at recta sunt. quis negat? sed non est semper rectis in suadendo locus.

7. *Quintil. V 10.9 Sed 'argumentum' quoque plura significat. nam et fabulae ad actum scaenarum compositae argumenta dicuntur, et orationum Ciceronis velut thema exponens Pedianus 'argumentum', inquit, 'tale est', et ipse Cicero ad Brutum ita scribit:* Veritus fortasse, ne nos in Catonem nostrum transferremus illinc aliquid, etsi argumentum simile non erat.

8. *Quintil. VIII 3. 6 Recteque Cicero his ipsis ad Brutum verbis quadam in epistula scribit:* nam eloquentiam, quae admirationem non habet, nullam iudico.

9. *Quintil. VIII 3. 34 Nam et quae vetera nunc sunt, fuerunt olim nova, et quaedam sunt in usu perquam recentia . . . 'favorem' et 'urbanum' Cicero nova credit; nam et in epistula ad Brutum:* eum, *inquit,* amorem et eum, ut hoc verbo utar, favorem in consilium advocabo, *et . . .*

10. *Quintil. VIII 6. 20 Maxime autem in orando valebit numerorum illa libertas; nam et Livius saepe sic dicit: 'Romanus proelio victor', cum Romanos vicisse significat, et contra Cicero ad Brutum:* populo, *inquit,* imposuimus et oratores visi sumus, *cum de se tantum loqueretur. — Ib. § 55* Oratores visi sumus et populo imposuimus.

11. *Quintil. IX 3. 41 Hanc frequentiorem repetitionem πλοκήν vocant, quae fit ex permixtis figuris, ut*

---

16 illinc aliquid *Törnebladh* illimali quid

supra dixi, utque se habet epistula ad Brutum: ego cum in gratiam redierim cum Appio Claudio, et redierim per Cn. Pompeium, [et] ego ergo cum redierim.

12. *Quintil. IX 3. 58 At quae per detractionem fiunt figurae, brevitatis novitatisque maxime gratiam petunt; quarum una est ea . . ., cum subtractum verbum aliquod satis ex ceteris intellegitur, ut . . . Cicero ad Brutum:* sermo nullus scilicet nisi ⟨de⟩ te; quid enim potius? tum Flavius: cras, inquit, tabellarii, et ego ibidem has inter cenam exaravi.

13. *Quintil. IX 4. 41 Videndum etiam, ne syllabae verbi prioris ultimae et primae sequentis sint eaedem; quod ne quis praecipi miretur, Ciceroni in epistulis excidit:* Res mihi ⟨invisae⟩ visae sunt, Brute.

14. *Quintil. II 20. 9 Quodsi ea in quoque animalium est virtus, qua praestat cetera vel pleraque, ut in leone impetus, in equo velocitas, hominem porro ratione atque oratione excellere ceteris, certum est, cur non tam in eloquentia quam in ratione virtutem eius esse credamus, recteque hoc apud Ciceronem dixerit Crassus: est enim eloquentia una quaedam de summis virtutibus; et ipse Cicero a sua persona cum ad Brutum in epistulis tum aliis etiam locis virtutem eam appellet?*

15. *Fronto epist. ad Anton. imp. et invicem II 5 p. 107 Nab. Tres libros (excerptorum ex Ciceronis epistulis), duos ad Brutum, unum ad Axium, describi iubebis, si quid rei esse videbitur, et remittes mihi; nam exemplares eorum excerptorum nullos feci.*

---

3 *secl. Halm; Quintiliani esse susp. Purs., item v. 9* cum] quam 8 *add. ed. Ald.* 14 *add. Regius* 27 unum] duos *(ut vid.) Vat. m. pr. teste Haulero* Auxilium *Vat. m. pr.*

VIIa. EPP. BRUTI AD CICERONEM

1. *Tac. Dial. de or. 18 Legistis utique et Calvi et Bruti ad Ciceronem missas epistulas, ex quibus facile est deprehendere Calvum quidem Ciceroni visum exsanguem et aridum, Brutum autem otiosum atque diiunctum; rursusque Ciceronem a Calvo quidem male audisse tamquam solutum et enervem, e Bruto autem, ut ipsius verbis utar,* tamquam fractum atque elumbem.

2. *Plut. Brut. 22 Ἐπεὶ δὲ Κικέρων τῷ πρὸς Ἀντώνιον μίσει τὰ Καίσαρος ἔπραττε, τούτῳ μὲν ὁ Βροῦτος ἐπέπληττεν ἰσχυρῶς, γράφων ὡς οὐ δεσπότην βαρύνοιτο Κικέρων, ἀλλὰ μισοῦντα δεσπότην φοβοῖτο καὶ πολιτεύοιτο δουλείας αἵρεσιν φιλανθρώπου γράφων καὶ λέγων ὡς χρηστός ἐστι Καῖσαρ. „Οἱ δὲ πρόγονοι“ φησίν „ἡμῶν οὐδὲ πρᾴους δεσπότας ὑπέμενον.“ ... θαυμάζειν δὲ Κικέρωνος, εἰ ... τοῦ δ' Ἀντώνιον ἐκβαλεῖν τῆς τυραννίδος μισθὸν αἰτεῖ τὸ Καίσαρα καταστῆσαι τύραννον. — Cf. supra epp. 24 et 25, imprimis p. 138. 25; 140. 13.*

INCERTUM AD QUEM

1. *Quintil. IX 4. 75 Peius cludit finis hexametri, ut Brutus in epistulis:* Neque illi malunt habere tutores aut defensores, quamquam sciunt placuisse Catoni.

2. *Prisc. IX 7. 38 = Gramm. Lat. II p. 474. 22 K. Composita ab eo (scil. stātus) varie vetustissimi protulerunt, 'asto', 'astitum' et 'astatum'; 'praesto', 'praestitum' et 'praestatum' ... Brutus in epistulis:* Occiso C. Caesare, postquam mare transierat, praestatum est.

3. *Diom. I = Gramm. Lat. I p. 388. 7 K. ... 'agnosco, agnovi'; ex quo nonnulli veterum declinaverunt 'agnotum' et 'agnoturum', ut Brutus in epistulis.*

25 quam sciunt *cod. Ambr.* quam consciunt *cod. Bamb. suppl.* quoniam causam sciunt *Halm; cf. Schmidt l. l. p. 46*

4. *Plin. N. H. XXXIII 39 ... in tantum adolevit haec luxuria, ut M. Bruti e Philippicis campis epistulae reperiantur frementis fibulas tribunicias ex auro geri.*

VIII. AD M. FILIUM

LIB. I

1. *Prisc. VIII 17. 96 = Gramm. Lat. II p. 445. 2. K. 'Excello, excellis' et 'excelleo, excelles' ... Cicero in I epistularum ad filium:* Quare effice et elabora, ut excelleas. — *Idem fragm. X 6. 36 = Gramm. Lat. II p. 527. 8.*

LIB. II

2. *Non. p. 275. 17 'Commodare', cum commodo dare. M. Tullius ad filium lib. II:* cui ego, quibuscumque rebus potero, libentissime commodabo.

EX LIBRO INCERTO

3. *Diom. I = Gramm. Lat. I p. 375. 27 K. 'Deleor, delitus' et 'deletus'. Cicero ad filium:* ceris deletis.

4. *Lactantius inst. III 14. 17 ... Marce Tulli ... quam confisus fueris philosophiae veritate, docent ad filium composita praecepta, quibus mones* philosophiae quidem praecepta noscenda, vivendum autem esse civiliter.

5. *Serv. ad Verg. Aen. VIII 168 Cicero per epistulam culpat filium dicens male eum dixisse 'direxi litteras duas', cum litterae, quotiens epistulam significant, numeri tantum pluralis sint.*

6. *Quintil. I 7. 34 Sed nihil ex grammatice nocuerit, nisi quod supervacuum est. an ideo minor est M. Tullius orator, quod idem artis huius diligentissimus fuit et in filio, ut epistulis apparet, recte loquendi asper quoque exactor?*

7. *Plutarch. Cic. 24 Ἐπιστολαὶ παρὰ τοῦ Κικέρωνος εἰσὶ ... πρὸς τὸν υἱὸν ἐγκελευομένου συμφιλοσοφεῖν Κρατίππῳ.*

17 delitis *ci. F. Modius prob. Keilio*

IX. AD C. LICINIUM CALVUM

LIB. I

1. *Prisc. IX 10. 54 = Gramm. Lat. I p. 490. 12 K. A* 'deleo' ... 'deletum', *a* 'delino' 'delitum' *nascitur. ... Cicero epistularum ad Calvum primo:* Tuli moleste, quod litterae delitae mihi a te redditae sunt *(cf. supra v. 9 et adnot. Keili ad h. l.).*

EX LIBRO INCERTO

2. *Cic. ep. XV 21. 4 Nunc ad epistulam venio, cui copiose et suaviter scriptae nihil est quod multa respondeam. primum enim ego illas Calvo litteras misi non plus quam has, quas nunc legis, existimans exituras; aliter enim scribimus, quod eos solos, quibus mittimus, aliter, quod multos lecturos putamus. deinde ingenium eius melioribus extuli laudibus, quam tu id vere potuisse fieri putas, primum quod ita iudicabam: acute movebatur; genus quoddam sequebatur, in quo iudicio lapsus, quo valebat, tamen assequebatur, quod probaret; multae erant et reconditae litterae, vis non erat; ad eam igitur adhortabar. in excitando autem et in acuendo plurimum valet, si laudes eum, quem cohortere.*

3. *Non p. 469. 12* 'Auguro' ... *Cicero ad Calvum:* praesentit animus et augurat quodammodo, quae futura sit suavitas.

X. AD Q. AXIUM

1. *Iul. Victor 27 = Rhet. Lat. min. p. 448. 1 Halm. In familiaribus litteris primo brevitas observanda; ipsarum quoque sententiarum ne diu circumferatur, quod Cato ait, ambitio, sed ita recidantur, ut numquam verbi aliquid deesse videatur; unum* 'te' *scilicet, quod intellegentia suppleatur, in epistulis Tullianis ad Atticum et Axium frequentissimum est.*

1 *cf. O. Harnecker, Ann. Phil. 125 (1882) p. 604 sq.; supra p. 162, 3*   15 maioribus *Ern.*   26 *cf. p. 161, 27*   31 *sq. cf. Busch, Phil. Anz. 3 (1871) p. 176*

LIB. I

2. *Arusianus Messius Gramm. Lat. VII p. 453. 13 K. Adit ad illum. Cicero ad Axium lib. I:* Ad M. Bibulum adierunt.

3. *Idem p. 453. 23 K. Adiuto hoc illos. Cicero ad Axium I:* Si tu aliquid nos adiutare potes.

LIB. II

4. *Non. p. 509. 16* 'Humaniter'. *M. Tullius ... ad Axium lib. II:* Invitus litteras tuas scinderem; ita sunt humaniter scriptae.

EX LIBRO INCERTO

5. *Sueton. div. Iul. 9. 2 De hac (coniuratione) significare videtur et Cicero in quadam ad Axium epistula referens Caesarem in consulatu confirmasse regnum, de quo aedilis cogitarat.*

6. *Seneca de brev. vit. 5. 2 Quam flebiles voces exprimit (Cicero) in quadam ad Axium epistula iam victo patre Pompeio, adhuc filio in Hispania fracta arma refovente:* Quid agam, *inquit,* hic, quaeris. moror in Tusculano meo semiliber. *Alia deinceps adicit, quibus et priorem aetatem complorat et de praesenti queritur et de futura desperat.*

XI. AD CATONEM

Non. p. 438. 31 'Plus' *a* 'multo' *vetustas voluit discrepare ...* 'plus', *sicut in plerisque, [quae] maioris modi est, quam necessarium est; atque ideo M. Tullius [maius] discrevit epistula ad Catonem:* nec idcirco mihi desiderandam esse dignitatem meam, quod eam

3 *et* 6 Auxium   9 axium *Lugd. vet.* auxilium *Bamb., cf. p. 161, 27* auxium *vel* attium *rell.; cf. Varro R. R. 3, 2*   17 Axium *Lips.* Actium *vel* Atticum *(sic Gertz, fort. recte)*   25 *del. Roth (post* -que)   quod *Iun.* 26 *prius* est *secl. L. Mue.*   27 *secl. L. Mue. (ut ex* Marcus *vel* M. Tullius *ortum)*   28 deserendam *Madv. p. 245*

multum impugnarint, sed eo magis recolendam, quod plus desiderarint.

XII. AD CAERELLIAM

1. *Quintil. VI 3. 112 ... quod posset inter ridicula numerari. etiam illud, quod Cicero Caerelliae scripsit reddens rationem, cur illa C. Caesaris tempora tam patienter toleraret:* haec aut animo Catonis ferenda sunt aut Ciceronis stomacho: *stomachus enim ille habet aliquid ioco simile.*

2. *Ausonius in centonis nuptialis epilogo, p. 218 ed. Peip. Meminerint ... eruditi ... in praeceptis Ciceronis exstare severitatem, in epistulis ad Caerelliam subesse petulantiam.*

XIII. AD HOSTILIUM

Charis. I = Gramm. Lat. I p. 110. 1 K. 'requies' accusativo non facit 'requietem', sed 'requiem', quamvis Cicero dixerit requietem *ad Hostilium. (Cf. Char. I p. 142. 7. Cic. de fin. V 19. 54, de leg. II 1. 2, II 12. 29.)*

XIV. AD CN. POMPEIUM

Cic. pro Sulla 24. 67 Hic tu epistulam meam saepe recitas, quam ego ad Cn. Pompeium de meis rebus gestis et de summa re publica misi, et ex ea crimen aliquod in P. Sullam quaeris et, si furorem incredibilem biennio ante conceptum erupisse in meo consulatu scripsi, me hoc demonstrasse dicis, Sullam in illa fuisse superiore coniuratione. — Schol. Bob. in Cic. or. pro Plancio (38. 85) p. 167,23 Stangl: Significat,⟨quantum⟩ scio, epistulam non mediocrem ad instar voluminis scriptam, quam Pompeio in Asiam de rebus suis in consulatu gestis miserat Cicero aliquanto, ut videbatur, insolentius scriptam, ut Pompei stomachum non mediocriter commoveret, quod quadam superbiore iactantia omnibus se gloriosis ducibus anteponeret.... Obfuerunt autem re vera; nam sic effectum est, ut ei Pompeius contra Clodianam vim non patrocinaretur.

1 multi *Bai.* 2 plures *fons cod:is Gud. et aliquot correctionum, vulg.* 11 Ciceronis *Peiper* omnibus 16 *cf. Neue-Wag. I³ p. 848* 19 *cf. ep. V 7, ad Att. VIII 11 D; Gurlitt, B. ph. W. 7 (1887) p. 891*

XV. AD ATTICUM

Charis. I = Gramm. Lat. I p. 146. 31 K. Vectigaliorum *Cicero ad Atticum. — cf. etiam Diom. Gramm. Lat. I 410. 8 K.*

XVI. AD HERODEM, AD GORGIAM, AD PELOPEM

Plut. Cic. 24 ext. Ἐπιστολαὶ παρὰ τοῦ Κικέρωνος εἰσὶ πρὸς Ἡρώδην, ἕτεραι δὲ πρὸς τὸν υἱόν ... Γοργίαν δὲ τὸν ῥήτορα αἰτιώμενος εἰς ἡδονὰς καὶ πότους προάγειν τὸ μειράκιον ἀπελαύνει τῆς συνουσίας αὐτοῦ. Καὶ σχεδὸν αὕτη τε τῶν Ἑλληνικῶν μία καὶ δευτέρα πρὸς Πέλοπα τὸν Βυζάντιον ἐν ὀργῇ τινι γέγραπται, τὸν μὲν Γοργίαν αὐτοῦ προσηκόντως ἐπικόπτοντος, εἴπερ ἦν φαῦλος καὶ ἀκόλαστος, ᾗπερ ἐδόκει, πρὸς δὲ τὸν Πέλοπα μικρολογουμένου καὶ μεμψιμοιροῦντος ὥσπερ ἀμελήσαντα τιμάς τινας αὐτῷ καὶ ψηφίσματα παρὰ Βυζαντίων γενέσθαι.

XVII. EX EPISTULIS INCERTIS

1. *Quintil. IX 3. 61 Ego ne illud quidem aposiopesin semper voco, in quo res quaecumque relinquitur intellegenda, ut † ea quae in epistulis Cicero:* Data Lupercalibus, quo die Antonius Caesari; *non enim obticuit, sed lusit, quia nihil aliud intellegi poterat quam hoc: 'diadema imposuit'.*

2. *Quintil. VI 3. 20 'Facetum' ... excultae cuiusdam*

7 *v.* ad *p. 165, 9* 26 ea eque *Ambr.* ea (*sc.* res) quae in epistula Ciceronis *ci. Halm*

elegantiae appellationem puto . . . In epistulis Cicero haec Bruti refert verba: Ne illi sunt pedes faceti ac delicatius ingredienti molles.

3. *Pompei comment. = Gramm. Lat. V p. 154. 11 K. 'Piissimus' vituperavit Cicero in Philippicis (XIII 19. 43). . . . Tamen Caper, ille magister Augusti Caesaris, elaboravit vehementissime et de epistulis Ciceronis collegit haec verba, ubi dixerat ipse Cicero* 'piissimus'.

4. *Plut. Cic. 24 Καίτοι τινὲς τῶν προσποιουμένων δημοσθενίζειν ἐπιφύονται φωνῇ τοῦ Κικέρωνος, ἣν πρός τινα τῶν ἑταίρων ἔθηκεν ἐν ἐπιστολῇ γράψας ἐνιαχοῦ τῶν λόγων ἀπονυστάζειν τὸν Δημοσθένη. — Quintilianus X 1. 24 Et labuntur aliquando (optimi auctores) et oneri cedunt et indulgent ingeniorum suorum voluptati nec semper intendunt animum, nonnumquam fatigantur, cum Ciceroni dormitare interim Demosthenes,Horatio vero etiam Homerus ipse videatur.*

5. *Sueton. div. Iul. 49. 3 Cicero non contentus in quibusdam epistulis scripsisse a satellitibus eum (Caesarem) in cubiculum regium eductum in aureo lecto veste purpurea decubuisse, floremque aetatis a Venere orti in Bithynia contaminatum, quondam etiam in senatu defendenti ei Nysae causam, filiae Nicomedis, beneficiaque regis in se commemoranti: 'Remove', inquit, 'istaec, oro te, quando notum est, et quid ille tibi et quid illi tute dederis'.*

---

3 delicatius i. molles *Badius, vulg.* deliciis i. mollius

CORRIGENDA

p. 59 27 leg.: Fufidio
p. 75 13 in app. crit. leg.: C. Rebilus

INDEX NOMINUM ET RERUM ALIQUOT MEMORABILIUM

(NUMERI PAGINAS ET VERSUS DEMONSTRANT)